

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 SAN SEBASTIAN TEL. 426666 - PREZIOA 7 PEZETA

FERNANDO TAPIA

Aurtengo txapelketa berotu eta sutu duen pelotaria

Bai aurtengo pelotari txapelketa berotu eta sutu duen pelotaria Fernando Tapia dugu.

1961an bere mailako pelotari guztiak garaitu ondotik, bere anaiarekin batera profesionalen sailera pasatu zen.

1964ean Paskuali irabazi ondoren bigarren maila edo kategorikoen artean txapeldun genduen. Geroztik urtez-urte, goren mailako pelotariez burruraturik dabila. Lehen mailako txapelketaotan, Tapiak oraindainokoa ez du zori handirik izan.

Bi alditan egondurik da Txapela lortzeko ateetan; baina batean Azkaratek eta bestean Retegik menperatu zuten.

Zigor haien mingostasunek Tapiarekikoak ez zituzten egin halare. Bere buruaz etsitzeke ondoko txapelketetan ere parte hartuaz jarraitu izan du Tapiak. Aurten, hainbat amestu duen Txapela, sekula baino gertuago du. Retegi gaurko Txapeldunarengana iristeko ahalmena izan du, eta zuzen zuzen beroni jokatu dio azken partidua Eibarko Astelena pelotatik. Fernando Tapia 1940 urtean, Irailaren 16an jaio zen. Bere sorleku: Azkoitia. Kondairan zehar Euskal Herriari hamaika pelotari eman izan dion herrikoa.

Tapia pelotari izanez at, mutil jator eta zentzuzkoa dugu. Elkarriketa hau moldatzeko bere adiskide Pakorekin joan gatzazkio. Ez digu ezeren eragozpenik ipini, ezagutzen du Zeruko Argia. Bertarako lantxo bat egin nahi gendukeela adierazi diogunean, nahiz eta jaiegun izan, bere egitekoak utzirik pozik datorkigu.

Fernando: jakin dugu Maiatzaren 6an jokatu behar zen partidua, zure erregu eta eskez zortzi egun atzeratua izan dela. Zer dela eta atzerapen hau?

Anoetako pelotatik Bergararen aurka jokatzeko ari nintzela, hemezortzigarren tantoan irrist bat egin nuen. Beldur nintzen zerbait gogorra ote nuen, baina ez dut zorionez, gauza gogorrik: iztondoan kordokaldi bat daukat. Baina badaezpada ere seguru joan nahi dut azken partidura eta horrexegatik eskatu nuen atzerapena.

—Atzerapen honetaz, ongi sentatu eta behar bezala plazaratzeko haina denbora izango ahal duzu?

—Nik hala uste dut. Ez da ez denbora luzea baina hartarako tratamendu egokiak ari nauzu. Egunero Etxebarren sendagileak ikus nagan Donostiara joaten naiz, Bihar edo etzi (Maiatzak bi edo hiru) alta eman edo pelotan egin dezadan baimenduko nau. Egunak gainean ditugu eta ia lehenbai lehen hasten garen entrenamenduak egiten.

—Aurtengo txapelketan behe-beheko mailatik hasi beharra izan duzu. Lau pelotari zokoratu eta Txapeldunarengana zoazkio. Bazterrean utzi dituzun lau pelotariotatik, nor

izan da zuretzat etsirik gogorrena?

—Neretzat etsirik gogorrena azkenengo izan da. Bergara alegia. Badakizu, guretzat gertuena daukaguna izan ohi dela gogorrena. Bergara eta ni askotan neurtuak izan gara, baina halaz ta guzti ere beldur haundia nion. Egun hartan gauzak ongi ateratzeko zuzenak eta partidua irabazteko suertea eduki nuen.

—Begararen aurka sekula baino lasaiago, sasoiatsuago eta, esango genduke, baita burutsuago ere agertu zinela. Hura izan ahal zen zuk jokatu duzun partidurik onena?

—Jokatu dedan onena hura izan zenik ez dut uste. Behatzeko min ez zortzi egun atzeraturik jokatu nion. Lehenengo tantotan behatzak ez ote zidan ondo erantzungo beldur nintzen. Baina eskuak ongi erantzuten zidaten eta pelota ederki gozaten nuen. Bestetik bakar-kako partidua asko erabat jokaturik nengoen eta sasoiako sentitzen nintzen. Beti menpean eduki nuen Bergara eta berehala atzeman nion, partidua ez juxtu, erraz bai-zik irabaziko nuela. Beharbada horrexegatik jokatu nuen lasai eta seguru.

—Aurtengo txapelketan inoiz baino gartsuago ikusten zaitugu; Fer-

nando. Zer gertatzen da, zu egundaino bezain hobeto prestaturik ala kontrarioak besteetan baino ahulagoak?

—Kontrariok bestetan baino ahulagoak izan ditudanik ez nuke esango. Neu ongi prestaturik nago. Eskuak beste urtetan baino hobeto daduzkat. Operazio bat egin zidaten eta oso ondo utzi zizkidaten. Nik kontrario guztiak oso gogorak izan ditut, oraindainokoa denei irabazteko zoria izan dut. Baina berriaz dizut, aurtengo txapelketan izan dutan suerte istimagarriena, eskuak sendo edukitzea da.

—Fernando, garbi eta lagun bezala hitzegini. Bati baino gehiagori entzun izan diot. Zuk pelotarritza gogotsuago hartu izan bazendu, aspaldidanik Txapeldun zinela. Zer derizkiotzu iritzi honi?

—Galdera hori egitean arrazoirik ez zaizu falta. Nik nere aldetik erantzungo dizut. Ahalegin guztiak egin ditut baina orainarte ez dut suertirik izan. Beti amestu izan dut txapeldun izateaz. Bi bider heldu naiz semifinalak jokatzera, bata Azkaratekin eta bestea Retegi beronekin. Lerren guztiak eman ondotik bietan galtzaile nintzen justu-justu. Bata 21ean eta bestea 18an. Nik orduan bezalaxe, orain ere nahi dut Txapela. Ia oraingoan etxeratzen dugun. Zahartzera eta Txapeldun (hemen Tapiak burua pittin bat astindug) izatea nahiko neketsu izango zaigu. Baina...

—Zuk Urola ibarreko txapelketetan, artean gaztea zinelarik, aurrelari jokatzeko zenuen. Profesio-

nalizatzu geroz beti atzelari eza gutzen zaitugu. Zein tokitan jokatzeko gustoenik?

—Orduan aurrelari nintzen eta toki horretan oso gustora jokatzeko nuen. Artean nere anaia gaztea ez zen pelotan jokatzeko hasia. Gero bata besteari laguntzearen biok elkarturik bikote bezala jokatzeko hasi ginen. Ni, zaharragoa izaki, atzelaritzara pasatu nintzen, eta gaur arte horretan ari naiz. Baina egia esan oso pozik jokatzeko dut aurretik ere.

—Goazemazu Retegiri joka behar dituzun partiduez mintzatzera. Eibarko Astelena pelotatik gogozkoa ahal zaizu?

—Bai Astelena gaur dadukagun pelotalekurik ederrena izango dugu. Anoetakoa ere ez da txarra ez Gasteizkoa ere. Beldurrik gehiena Iruñekoari nion, baina pasatu genduen hura. Eibarkoa neretzat oso ona da, ez dadukat kejarik.

—Lehenengo aldiz Retegiri jokatu zenionean erraz galdu zenuen. Bigarrean ordea kontu estuak ziren eta ia zeuk garaitu zenuen. Hirugarrenean ekarriko ahal duzu Txapela Urolara?

—Bai, ahal badut bai. Ia nola ateratzen zaizkidan gauzak. Retegik uzten badit... nik ekarriko dut.

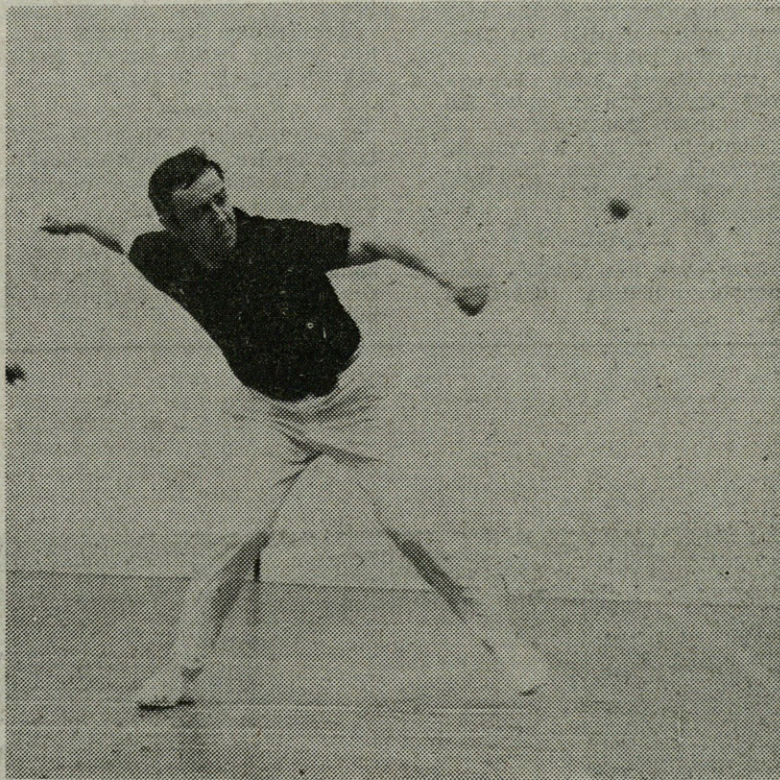
—Retegik dituen egokitasunetik zeinek beldurtzen zaitu gehienik: Sakeak, boleak, besakadak?

—Denak, sakeak, boleak ere bai, hitz batez esan da: denak. Bakar-kako partiduetarako Retegik asko balio du. Arras egokia eta hartarako egina da.

—Bakarkako partidua jokatzeko

NON ZER

- BELDUR ETA POZALDIA
Mugerza ... 3 garrenean
- GAURKO POZA BIHARKO MINA
Aranegi ... 3 garrenean
- LEHEN HISTORIA
Aizpurua ... 6 garrenean
- ARTE
Kortadi ... 7 garrenean
- ELIZA INSTITUZIO (II)
Arregi ... 11 garrenean

zer da hobe, kontrarioa ezkerre ala eskubia izatea?

—Ezkerrek beti larrialdi gehiago ematen du. Jokabidez diferente izan ohi da. Ezkerrek beti kezka gehiago eman izan dit neri.

—Atano X-ak sakeak txokotik ateraz zigortu zuen Retegi. Zuk ere berdin edo gisako zerbait egingo ahal duzu Astelena?

—Ez dakit oraindik sakeak nola egingo ditudan. Azkena jokatu nionean, neuk ere sakeak txokotik egin nizkion. 18-17 geundela sake bat huts egin nuen eta zeharo beldurturik gelditu nintzen. Aurten ez dakigu ba zer egingo dugun.

—Txapeldun izateak alde on asko ahal dakarkio pelotariari?

—Bai noski, Txapeldun izateak, nik uste dut, gero kontratu eta partiduetarako alde ederrik baduela. Honez gainera Txapeldun izatea herri batetarako ere pozgarri izango den ustea dut.

—Fernando, Azkoitiko herriak majina bat Txapeldun eman dio Euskal Herriari, Azkoitiara zera partetik nahiko zenduke noski zeu ere Txapeldun izatea...

—Bai, horixe, diozun bezala gure herriak Txapeldun asko irten dira. Haien artean nere izena idazteak asko pozituko ninduke. Nere amets haundi bat horixe duzu.

—Zuk ongi dakizun bezala, azkenaldiotan zenbait pelotarik atxikiz edo behar den hainako garbitasunez jokatzeko ez duela eta bada-bila franko gorabehera. Gai honi buruz zer diozu?

—Penagarria da lagunartean horrela ibili beharra, baina gauzak holaxe sortzen dira askotan. Problema honek pelotarien artean baino kanpokoan artean oihartzun gehiago izan du. Guk denakin lehen bezala lagun izanaz jarraitzen dugu.

—Gaurko esku-pelotaritzari zer etorkizun ikusten diozu?

—Ona, Beti-poz eta Aurrezki kutxak pelotaren alde lan asko egin ari dira. Atzo bertan Azkoitia Memorial Txikito de Azkoitia izenez eratu ziren finalak jokatu ziren, Azkoitia bertan pelotari politikak datoz eta nik etorkizun ona ikusten dut.

—Gazteak, pelotan hasten diren gazteak esan nahi genduke, goratzeko bide egokiak ahal daude?

—Gure garaian baino askoz hobeak, gu hamasei urtetan Zestura joaten ginen; korredore eta guzti jokatzeko genituen partidua. Gaur ez dago horrelakorik, askoz hobeto eraturik daude.

—Eta azkenik Fernando, Zeruko Argiako irakurleei zer esaten diezu? —Eskerrik asko zuei guztiok, esan dizudan bezala ni ahaleginduko naiz Urolara Txapela ekartzeko.

Guk ere eskertzen dizugu zure arrera jatorra, Fernando. Eta bene-benetan opa dizugu hilaren hamalauran Txapela jantziar Azkoitia sartzea. Aurtengoan ongi merezia bait duzu.

ANATSAN

Baserritarra eta eskola

Gauean dugu nekazarien eguna. Gutxi-asko gehienek lan egin behar dute. Jai egingo dutenak gutxi izango dira. Urrengo eguneko eguraldiarekin ametsetan gehienak lotaratu dira. Atzeraturik dauzkaten lanak nola aurreratu sumatu ezinik ohea porrokatuko dute jira eta bira.

Baina badator nekazarien eguna. Apaizak elizan, idazleok al-dizkarietan, olerkariak olerkietan, ordezkariek hermandadetan eta dendariak dendetan, baserritarrek goratu ezinik ibiliko gara. Eta baserritarrek harako "aingeru-goldalarien" hura bezala sinetsiko digute denai. Ez digute sinetsiko. Gure gorralpen guztiak "ahun-tzaren gaurdiko ezturen pareko" izango dira. Gezurrezko olerkiak denak.

Dena den guk gaurko baserritarrek eskolari eta eskolak baserritarrei elkarrei dieten begirapena aztertu nahi genuke.

Baserritarrek eskolari buruz zer pentsatzen duten jakitea ez da erraz. Ez bait dute denek berdin pentsatzen. Baina sarritan entzun izan diogu bati baino gehiagori "eskolak ondatu duela mundua".

Badirudi, beraz, eskolari muzin eta iseka egiten diotela. Ez da arritzekoa.

Alde batetik eskoladun jendeak lagundu baino kalte gehiago egin dio. Ziri asko sartu dio eskoladun jendeak. Kalte asko ez badio egin nahi izan ere, farra behintzat asko egin nahi izan dio. Bestalde zerbaite ikasi duten baserritarrek ihes egin dute baserritik. Besterik ezin duenari opa izan zaio nekazaritza.

Baina horrek bakarrik ez dio eskolarako gogoa kendu. Eskolan ezer gutxi eman zaio nekazaritzarako probetxugarri gertatuko zaionik. Nekazaritzarako ezer balio ez duten lau gauzatxo buruz ikasgarri zaizkio. Eskolak baino gehiago erakutsi diote gurasoek, lurak, abereak, tresnak, bizitzak. Hamaika alferrikako gauza ikasten ari ote den irudipena hartzen du eskolan.

Gaiak gai, nekazari bati inolaz ere ez dagokion eran eman nahi zaizkio gainera. Ikusiz ikasten ohiuta dago baserriko umea. Izala bera du baserriko umeak liburuak onena. Eskolan, berriz, jatorrizko liburu bizi hori bazter arazi eta beste batzuk ilunagoak, otzagoak, lehorragoak eta aspergarriagoak eman zaizkio. Gogaitarri gertatzen zaizkio eskolako liburuak. Egun osoan batetik bestera gauzak ikusten, ikuitzen, erabiltzen eta ezagutzen jardun den umea, bapatean gela itxi batean, mahai eta aulki tarte estuan sartu dute.

Hortaz gainera ez zaio bere izkuntzarik aintzakotzat artu. Ez dakien mintzaira arrotzean erakutsi nahi zaio. Era hontan, ez premiakoa duen erderarik erakutsiko zaio eta ez beste gauza askorik oso ahal izango du. Buruz motza eta erdaldunak baino motelagoa ote den susmo eta irudipen txarra sartuko zaio gainera barru barruan, agian bizitza gutzira. Eta besteak baino gutxiago ote den irudipen hori kendu nahi badu ere noiznahi gogoraziko zaio bizitzan, kalera zerbaiteara jeisten den bakoitzean. Irakaskintza horren aldrebeskeriak ikusteko ez dago inongo Unibertsidadera pedagogia ikastera joan beharrik, noseki. Egiazaletasun eta zentzun piska bat aski dira.

Besteak beste baserriko umeak etxeko lanaren eta urrutitasunaren zailtasunak aurkitzen ditu eskolara utsegin gabe joateko. Ez du baserritarrek, agian, behar bezain begi onez eskola ikusten, nolabaiteko ongi etorria egin bait dio aurretik eskolak. Eskolak tratu txar asko eman dio baserritarrei eta alferrikako gauza asko buruan sartu.

Halere badu baserrian bizi behar duenak beste edonore hainbat ikasteko eskubide eta premia. Hortarako irakaskintza gaiez eta eraz berritu behar zaio. Ikasteko behar dituen diru-laguntzak eskuratu behar ditu. Inorentzat baino garestiago da eskola baserritarrentzat. Eskolarako bidea erosotu behar zaio bide luzetan eta txarretan ibil ez dadin. "Gau-eskolak" eta "nekazari-eskolak" ugaltu eta arreata aundiagoz artu behar ditu. On zaio hango eta hemengo nekazari-molde eta tresna berriak ezagutzea ere.

Nekazarien arteko eskolak nekazarien zerbitzuan egon behar du. Nekazaria ezi eta gizondur beharko du. Orduan bakarrik aitortuko du "eskolak salbatu duela".

BELDUR ETA POZ ALDIA

Puntu banatzaile askoren artean, inoiz bateratzaileak ere sortu ohi dira.

Egunetik egunera aldatzen ari den gizartean zer araudi beharko luketen galdezka ari dira sendagileak nazioarteko beren batzarretan.

Filosofok ere egin ohi dute beren symposium edo biltzarra. Pentsalaririk behar ez duen eta pitxiak eta sellu biltzaileak maiteago dituen gizartean zer etorkizun lezaket galdetzen diote elkarri.

Orobat ekonomilari eta legegezinek ere, galdera bera egiten dute eguneroko lan-sari eta irabaziez ahazturik. Baina nork nahi du izan, txahal gizenari ahal duen etekinik onena ateratzen saiatzen den arakaren antzera, batzuk eta besteak estuasunetik atera ahal izateko, ahal den diru-ordainik potzoloenaren truke noski, legeak buruan sartu eta sartu jardungo den gizon? Ez du onartzen egoera hau bat ere barrurik duen gizonak.

Beren araudiak galdetzen dute apaizek ere. Sendagileak ez du errezeta egile uts izan nahi, lege-gizonak ez du legearen maratik ondo baino hobeto ezagutzen dituen legelari uts izan nahi, filosofoak ez du inor kezkatzen ez duen jakinduria baten irakasle uts izan nahi. Orobat apaizak ere ez du elizkizun-gizon uts izan nahi gizartean.

Bere buruaz galdetzen du Unibertsidadeak ere. Ez du, ordena zainzaileen ardurapean, denbora pasa, utsaren urrengo gauzetaz, arduratzen diren gizonen leku izan nahi.

Mundu guztia bere buruaz galdezka ari dela dirudi. Bakoitzari gizartean zer leku dagokion aztertzen ari dela dirudi mundu guztia. Bai zera. Badira ezertxo galdetzen ez dutenak ere. Ezin bait dute galdatu ere. Bizitza ematen die nahiko buruhauste. Fabrikako adarra entzuten dutenean sarrerako txartela ordularian ipintzeko antxintxika joaten diren langileak dituz. Eta hauen artean ere beren egoeraz galdera sortzeko arriskua nabari badute, sendagileak, legegezinek, apaizek, unibertsidadeko jendeak, egingo dituzte erantzunaren eske dagoen galdera sortu aurretik berau itotzeko bideak. Hauek denak zera ahaztuzten dute: galdera bat sortzen denean, radikalizatu egin behar dela, erantzuna aurkituko bada. Eta galdetzen ez dutenak, sakontzen ez badute, galderagileen galderak ez du erantzunik izango.

Izan ere, azkenean, gizartea bera dago oso zailtzan jarria. Dirua edukitzeko eta gehiago egiteko eran moldaturik eta oinarritzko irizpide bezala emankortasuna edo rentabilitateak jarririk, gizonak garestixeago edo merkexeago bere burua saltzen duen gizartea jaitzen da. Eta nork bere burua saltze hau, giza-izatearen egiteko nagusi, baina ez bakarria den lana, saltzen denetik asten da.

Galdera egiten duten guztiek nahi dute galdera horrentzat erantzuna aurkitu. Galderak berriz, indartsua izanik, ezaugarri eta zantz berdintsuz markatzen ditu erantzun guztiak. Erantzunak ez dira berdinak izango, oso desberdinak nahi baduzu. Aundia eta sustraikoa izango da elkarren arteko ezin uztartua eta alde. Baina ezaugarri berdinak izango dituzte. Ematen den erantzuna ematen dela, zailtzen irizpik gabea izan behar du. Erantzunak borobila eta osoa izan behar du, arazo guztien erantzun izango dena. Korapilo guztiak askatuko dituena. Gaitz guztiak sendatuko dituena. Zalantzari zirrikitu guztiak itxiko dizkiona. Beste erantzun guztiak badaezpada galdetuz eta txartzat jotzen dituena. Beste erantzunik ez ditek. Beste guztiak okerrak, txorak, inozoak eta "etxalderakoak" dira. Galdegileen erantzunak dituz soilki. Galdetzen ez dutenak, galdetzen ere uzten ez zaienei, hoi ordez galderaren debekatzaileak berak ematen dizkien erantzunak dira. Halere, galdetzen ez dutenak begiak irekitzearen eta berauek esnatzearen egiten dute galdezka ari diren guztiak, baina beren galdera eta erantzunaren araban jakina, eta ez haien arazoan araban.

Honela, liburuxka batzutan es-

kaini daitezkeen dogmakeria batzuk asmatuko ditugu. Galdera guztien erantzuna duen Elizaren dogmakeria sortuko da. Zalantzarik gabeko egia osoaren jabe bait da.

Dogmakeria honen aurka molde jakineko zientziakeriaren dogmakeria sortzen da. Zientziaren erakutsiak bakarrik onartu daitezke. Mundu guztiak onartu dezakean bidezko gauza hauxe noski. Baina hauen dogmakeria hontan dago: berauek bakarrik direla zein den zientziako egia erabaki dezaketen baldintzak jartzen dituztenak.

Berauek ezarritako baldintzapean eta neurrian ez datorren erakutsia ez da zientziakoa, ez da onartu behar. Inkisizioa teologiako dogmakeriak sortu zuen. Hemen ere beste bat sortzen da: zein den zientziakoa eta zein ez erabakitzen da eta erakutsi batzuri zientziaren ikurra eta txartela ukatzen zaie eta besteri eman.

Joera berri bat bi dogmakeria hauen aurka. Ez da aski mundua ezagutzea, aldatu egin behar da. Itxurazko arrazoiak hau ere 1973garrengo gizonontzat. Baina hauen dogmakeria hontan dago: berauen molde eta bideetatik bakarrik egin behar dela azterketa eta aldaketa hori. Hemen edo dogmakeria guztietan bezala itsumena eta jauntxokeria gailentzen dira.

Baina oraindik beste margo bat behar dugu argazkia ondo osatze-

ko. Dogmakeriaren aurkako dogmatikoak ditugu. Ezerk ez du merezi. Bizitza joko bat da. Bietatik dute erakutsi guztiak, gezurretik eta egiatik. Bizitza nahiko erosoa dutenen axkarkeria dugu. Beste gizonen egoerak, nekepean, oinazez, goserik edo giltzapean dauden egoerak axolarik ez diren axkarkeria. «Miserikordiazko obrak» eginaz jolastuko dira agian. Baina arazoa lehenean datza. Ez dago ihes egiterik. Ez dago zerutik jeltxiko zaigun manaren zai egoterik. Ez digu aingeru batek edo erregegai dotore batek erantzuna ekarriko. Guk bilatu eta aurkitu behar dugu.

Burrakaren zurrumbilaoan murgildu behar dugu ezpairik gabe beste gizonekin fidatuz. Inor baztertu gabe. Inor zulo jakinetik ikustera behartu gabe, aske utziaz, leihatila denak irekiri ditugula bakarrik ikus bait dezakegu guztia.

Eriotza garaitua izan bada gaitza ere menperatua izan da. Eta guk, eriotza garaitu zuen Arekin bat eginik, edonondik zipoka ari zaigun gaitza ere menperatuko dugu.

Gizonek kutsatzen duten gaurrunggungo egoera eta giroa onartuz bakarrik bilatuko dugu arazoentzat erantzuna. Eta ez gaitzala beldurak menpera bestela gizonak baztertzen dituen dokmakerietara joko bait dugu nahitaez.

MUGERZA

GAURKO POZA BIHARKO MINA

Iluntasunean garbi ikustea oso zaila da. Dena dela ez da oraindik urtea Donostian «Txuri-Urdin» izotz Jauregia zabaldu zela.

Ikusmiran joan ginan egun batez bertara.

Jolasean zebiltzen Donostiako mutil batzuk. Hauekin batera Frantziako eta Amerikako beste zenbait, erakusle bezala. Hemengoek bezekiten izotz gauean ibiltzen baina ozta-ozta, doi-doi.

Geroztik, ordea, itxura denez asko ikasi dute. Teletistik zioenez ligako eta kopako txapelak ateratzen dira. Hau da, bi txapelketa izan dira eta bietan donostiarrak irten dira txapelak.

Itsuen herrian begi bakarra errege delako agian? Baditeke. Baina egiaz poztzen gara bi txapelketa hoietan irabazte atera direlako. Zorionak beraz denoi.

Baina ez da nere asmoa izotz gauean irabazi duten txapelketaz mintzatzea. Gure mutilak irabazte irten zirela teletistik ikusi nuenan pozez eta aldi berean goibel geratu nintzen.

Kirol hori berria da gure artean. Aurten Bilbaon jarriko dute. Berria izanik ere gureak izan dira onenak. Baina ez gaitzen harrotu. Laster sortuko dira gurea baino ekiho hobek. Eta ez norbaitek uste dezakean bezala gu hasieran bizkorak baino gerora alferak eta iraunpen gutxiokak garelako.

Gu ginan onenak futbola hasi zenean. Sortu zen atletismoa. Bost edo sei euskaldun han ikusiko genituen Espainiako ekiho osatzen. Gaur ere ikusi ohi dira euskaldunak, baina ez gure ekipotan dabil-tzanak.

Sortu zen balenzestoa. Laster eraman ziguten gure artean onena. Bilbaon jaitza ez bazen ere hor hazia eta hor jokalariekin gina bait zen.

Balonmanoan berdin. Horregatik jarri nintzen alai bezain goibel donostiarrak txapelak genituela jakin nuenan.

Ruby-n ere laster hasiko dira beste gauza guztietan bezala txaponaren soinuak. «Txintxin, txintxin, diruaren otsa». Bekak edo soldadak direla eta beren herriatik aterako dira gure artean hazitako mutilak. Nora? Txaponaren hotsa entzuten den lekura.

Izan ere ez diruak eta ez aris-tokaziaren odolak ez dute mugarik. Alde guztietan atzerriar, baina alde guztietan jaun eta jabe. Eta diruak jotzen duen doinuak denok dantzaren egin beharko dugu.

Diruak dirua eskatzen du bere alboan. Eta diru mordoxka dagoen tokian berehalaxe ikusiko ditugu dirua pilatzen eta diru-etxeak jasotzen.

Baina diruak behin ere ez du nahikorik egingo. Oraindik ondatu ez zaion diruari ere etengabe dei egingo dio. Azkeneko bazterrean dagoen xemeiko edo xoxa ere zurrut egingo du. Hortarako lehenik gizon batzuk bereganatuko ditu. Gizon hoi bidez eramango dute diru berria.

Gizonak eta beste gizonen giza-tasunak diruaren bitartez bereganatuko ditu. Horrela hustuko dira herriak, bai gizon aldetik, bai gizonok gizonetako errealdade aldetik. Horrela puskatuko dira herriak. Aberea arta-kaxkarraren ondorek bezala joango da dirua ere diruaren atzetik. Eta diruarekin batera diruaren iturri diren gizonak.

Zoritarreko eta beharrezko diruak!

Behin herriak hustuz gero bai diru aldetik eta bai giza-tasun aldetik dantza arin arin hasiko da. Gure artean sortzen diren gizonik trebeak diruak bere ondora eramango ditu.

Eta onenen ondoan jarriaz gero diru gehiago eskatuko dute. Gu beruntz, haiek goruntz. Hori ikusiaz gure indarrak ere galduz doazela dirudi.

Baina diruak indar asko izanik ere bere indarra du, indar neurtua. Eta guk motelenok eta dirugabeok geldirik arazi dezakegu elkarturik abiada hori. Dirua edukitzeak bere indarra ematen du. Baina ez edukitzeak ere eman lezake indarra eta askatasuna abiada hori desegiteko elkartzen bagara.

Orduan, geure urtean sortutako gizonak eta gizonak asmatutako gauzak beren lurrarekin eta beren anaia gizonekin bat egindakoan, diruaren hotsari jarraitzeko ordez, askatasunaren eta giza-tasunaren doina entzun ez ezik jo ere egingo dugu.

ARANEGI

zeruko
ARGIA

Zuzenadaria:
MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoi-ko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada-Pamplona).
Donostian: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:
Barruan 300 pezeta
Korreo batasune-tako errietan 350 pezeta
Atzerrietako bes-te errietan 370 pezeta
Aldez Aurrez gal-detu

Salmetan (ale bakoitza) 7 pezeta

Irarkola:
«Gráficas Navasas»
A. Adoain, 1 IRUIÑEA
D. L.: NA. 80-1963

EGUN EGUNEKOA

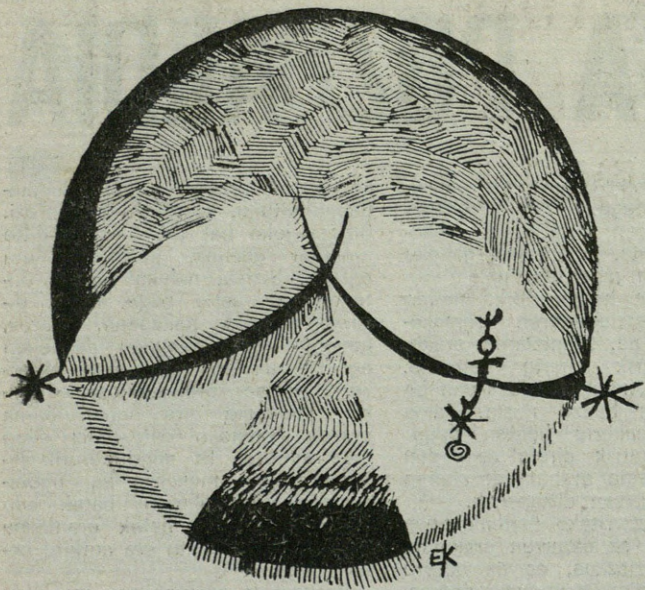
Ikastolaren inguruan «aurrerakoi» hoietako asko dugu aski ongi dakizutenez.

«Aurrerakoitasunaren» izenean beti kritikitzen ari dira ikastola, burges, atzerakoi eta ez dakit zenbait gauza dela esanaz.

Hain «atzerakoiak» baldin badira ikastolak, zergatik ez dituzte pakean uzten eta teknika eta irakasle «aurrerakoiak» hartuz, ez dute ikastola «aurrerakoi» bat egiten?

Benetan gu pozik egongo ginake eta Herriarentzako mila aldez onuragarriagoa izango litzake.

HARANZABAL

TOLOSAKO HAMABOSTALDIA

Aurrera doakiguen Tolosako Euskal Kultur Hamabostaldia. Hona hemen bigarren asteoko programa, ahalik eta laburren, oroigarri gisa, soil soilik: Hilaren 14ean., arratsaldeko 8,30etan. eta Donostiako Aurrezki Kutxa Muzipalaren aretoan, Mikel Ugaldere Euskal Herriko langileia eta indutrigintzaz mintzatuko da.

Biharamunean, iluntziko 7,15 eta 10,30etan., Caro Baroja anaien Nafarroa: Lau haroak deritzan dokumentua hirugarrenez agertaraziko da Leidor Zineman.

Hilaren 16an., arratsaldeko 8,30etan. eta Aurrezki Kutxa Muzipalaren aretoan bertan, Xabier Unzueta arkitekto zaraiztarak Gipuzkoako Hirigintza eta Urbanismoa delako gaia aztertuko du.

Hilaren 17an., berriz, ostegun arratsaldeko 8tan. eta Igarondo aretoan, gaurko euskal artistarik nagusien agerraldi bat muntatuko du Nestor Barrenecheak, diapositiba, magnetofono eta beste baliatuz.

Hilaren 18an., arratsaldeko 8,30etan., Aurrezki Kutxa Muzipalaren aretoan, Xabier Kintanak Euskararen Batasuna Bizkaitik begiraturik aztertuko eta azalduko du.

Larunbatean, Urdañ-Txiki Biltokian eratu den afari batez, I Tolosa Sariaren azken erabakia jakinaraziko da. Epaimahaia Emeterio Zaldibia, Anjel Lertxundi eta Joseba In-txausti jaunek osatzen dute.

Igaudean, berriz, azken eguna, euskal folkloreari buruzko eguna hain zuzen. Goizean goiz txistularien kalejira. Ondoren Herri Meza, eta eguerdian Zikiri-jana.

Arratsaldean, "Mutit-Dantza", dantzari jaialdia, kalejira herrian zehar eta trikitixa non-nahi. Iluntziko 9tan., Arte Erakusketaren eta Euskal Kultur Hamabostaldiaren amaia.

Ongi izan. Datorren urterarte.

CEREDIAGA 73 Mahai gainean dugu ere Durango eskualdeko Gerediaga Elkarteak bidali digun azken aldizkaritxo, apirilekoa alegia. Hiru sail ditu nahiko bereziak: Artate, Buru Batzar Barria eta 1973 urteko Egitaraua.

Lehenbizikoan zenbait burutapen egiten da, 1965 urtean Gerediaga Elkarte hau sortu zenetik izan duen abiada eta harrera ona, eskualdeko agintari nahiz laguntzaile eta herri-tarren aldetik. Ondoren, otsailaren 25ean. ospatu zen Batzar Nagusian izendatu zen Zuzendaritza berriaren zerrenda aipatzen da, Jose Ignazio Alberdi Zuzendari delarik, bai eta Durango eskualdeko herrietako arduradunak ere.

Hirugarren saila, aurtengo egitarauari dagokiona, irakurlearentzat interesgarria dugu segurutzat, bertan azaltzen bait da Gerediaga Elkarteak 1973 urterako pogramaturik dituen batzar, saio eta jaialdiak. Hona hemen, ahalik eta laburren ere:

Ekainaren 10ean. IX Merindade Eguna eta Batzar Nagusia Arrazolan.

Ekainaren 24ean. IV Ikastola Umeen Eguna, Berrizen.

Uztailaren 15ean. III Pintura Lehiaketa Abadianoko Mandiola hauzoan.

Uztailaren 22an. VII Ezpatadantzari Eguna "atx-osteko" Otxandianon.

Uztailaren 25ean. IV Merindade Argazki eta Diapositiba Lehiaketa Yurretako Orozketa deritzan hauzoan.

Abuztuaren 15ean. Mallabian, II Idazlehiaketa.

Irailaren 2an. III Gaztetxoaren Eguna Izurtzan.

Irailaren 16an. Garayko Santa Katalina hauzoan, VII Artzain Zakur Lehiaketa.

Azkenik, Azaroaren 1, 3 eta 4ean., ohi denez, VIII Euskal Liburu eta Diskuren Azoka eratuko da Durangoko Tabiran.

Horrez gainera, aurtun eratzeko dira ere I Arkitektura Ihardunaldiak. Elorrioren eratuko omen dira, ez jakin, ordea, noiz.

Irakurleak izan dezake nork bere iritzia egitarau honetaz. Dena den, uka ezinezkoa zera da, gerediagatarrak antolatzaile onak ditugula, gauzak denboraz egiten dakitenak. Eta hone-lako dohaiarik ez da erraz azaltzen euskaldunen artean. Badugu, bai, non ikas gainontzekook.

BESTE ZENBAIT BERRI

Irakurleak dakikeenez ere, Donostiako "Goizaldi" dantza taldearen hogeita bost urte betetzen direla eta, eratzen ari dira Gipuzkoako Diputazioan zenbait hitzaldi eta dantza saio.

Otsailaren hasi eta hilero hilero izan da hitzaldiren bat, hala nola otsailaren Iztueta Dantza-moldea (Gaizka Barandiaran), martxoan Baztan ibarreko folklorea (Patxi Arraras) eta apirilaren Zuberoako Dantza Herrikoia (Iñaki Urtizbe-rea), hitzaldi bakoitzean "Goizaldi", Arizkun eta Mauleko taldeek beren dantzen agerraldiak egin dituztelarik, hizlarien esanari adiarazarig.

Maiatzeko hitzaldia, berriz, hilaren 18an. izanen da, Bizkaiko dantzei buruz, edo, hobeto esan, Durango eskualdeko dantzei buruz. Hizlari Iñaki Irigoien, eta dantza agerketa Yurretako dantza taldeak egingen du.

Udako geldidunaren ondoren, berriz, urrian eta azaroan izanen dira Araba eta Gipuzkoako dantzei buruzko hitzaldi eta saioak.

BETIKO BETIKOTAN Jakin dugunez euskaltzain laguntzaile batek eskari bat egin berri dio Euskaltzaindiari, zoriarekin "h" erabat bazter-tzeko erabakia har dezan (erabakiek balio badute, zertan gabiltza?). Agiri horretan esaten denez, hamar euskal edito-rial bat omen dagoz asmo honekin, eta eskari hori indartzu-berren izenak aipatzen dira, hots: AGUR, AUNAMENDI, AUSPOA, EDICIONES SAN ANTON, EDILI, EGIN, GOIZ ARGI, ITXAROPENA, LA GRAN ENCICLOPEDIA VAS-CA eta LOPEZ MENDIZABAL.

Oker ez bagaude, eskari horri Aita Villasantek erantzun dio, 1920 urtez geroztik Euskaltzaindiak mailaz hartu dituen erabakiak azalduz, eta behin eta berriz frogatuz, hizki horren arazoa ez zela batpatean Arantzazun sortu, azken berrogeita hamar urteetako Euskaltzaindiaren asmo eta izpirituari ja-rraituz baizik.

Baina, diogun, Euskaltzaindiaren "izpiritu" eta iritziaz gain, erabaki hoik euskaldunen gogoko ote? Harrera onik izan ahal dute herriaren? Ezetz dirudi zenbaiten betiko betiko idazlanak ikusiz gero, eta are gutiago goraxeago aipatzen den euskal editorial zerrenda hori irakurri ondoren.

Hala ere, dakigunez, Euskaltzaindiak zuzenki galdetu dio hoiak zenbait editoriali eskari horretaz, eta bik, gutienik, ukatu egin dute eskari horrek diogenarekin bat datozela. Beraz, zer indar eman dizaiokegu horren eskari ustel bati? Eta, bes-talde, nola ausar daiteke inoren izena baimenik gabe era-biltzen?

Bada besterik, zer dela eta ia euskarazko libururik argi-taritzen ez duten editorialak zerrenda horretan aipatu? Eta hain zuzen, zenbait euskaraz eta ez erdaraz azken ur-teotan. Zer buru gabeko joko da hori.

Eta hemen dago, inon egotekotan, arazoaren kakoa. Zeren Euskaltzaindiaren erabakiak gutiesten ez dituzten editorialak gutiago balira ere (eta ez dira, ANAITASUNA, CINSÁ, EGAN, ETOR, ETORKIZUNA, EUSKERA, FONTES, GERO, GURE HERRIA, JAKIN, IKER, IRAKUR SAIL, IRA-KASLEEN LIBURUTEGIA, LUR, PRINCIPE DE VIANA, REDENCION, TXISTULARI, ZABAL, ZERUKO ARGIA...) uka ezinezko gauza zera lizateke, hau da, Euskaltzaindiaren araudiak jarraitzen dituzten idazle eta editorialen emaitza askoz ere ugariago dela. Hona hemen bestela, estadistika soil bat, Juan San Martin Euskaltzaindiko idazlariak urtero egin ohi duen euskal liburu zerrendatik hartua: 1968 urtean, Aran-tzazuko erabakiak hartu ziren urtean, berrogei liburu argi-tara eman ziren euskaraz, eta sei bakarrik hatzez idatziak. Iaz, aldiz, 1972an. alegia, berrogeita hamasei liburu atera ziren euskaraz, eta hogeita hemeretzi hatzez, hau da, hama-zazpi hatzerik gabe.

Txarrena da "h"aren hauzia agortzen ari zaigula, eta laster ez dugula jakinen zertaz hitzegin edo zerez aldizkariak bete. Baina, zoriarekin, beti agertuko da saltsaren bat edo beste eta aldizkariak nola hala beteaz gainera, gauzak aztertze baina pertsonak iraintzeko balioko dute.

Goaz goaz, ezker eskuinez, gure etikarik eza gero eta na-bariago azaltzen.

TXARA PELOTARIA

Hara non goiz erdian izan dudun ustegabeko bisita. Euskal arlotan ari direnen bisitatara ohitu samarrak gaude, baina, horregatik... pelotariak ez zaigu egundaino etorri gure ate ondora.

Hara ba non lehena, "Txara" pelotaria Irundik Eibarrera gu ezagutzea propio etorria. Tira, gu edo, hobeto esan —ez bait da berdin— "Amatiño" ezagutzea. Eta ez idazle-irakurle arteko harremanegatik soilik, "Txara" eta "Amatiño" base-riak elkarren ondoan daudelako Bergarako lurraldeetan baizik.

"Txara" pelotari bergararra erabateko gizona dugu, eta adinez gora badoa ere, amaikatxok baino izpiritu gazteago du. Bizimodua ez zaio beti erraz gertatu, eta mortalak eta bi jasan behar izan ditu behin baino gehiagotan.

"Txara" baserriko seme izanik, gazterik erakutsi zuen pe-lotarekiko zuen trebetasuna, eta pelotari izatea gaur den baino zailago zen sasoiaren jo-ta-ke ihardun zuen, Atano III, Gallastegi, Harranbillet, Kortabitarte, Mondragoeko Ezkertia-rra, Iraeta Txikia eta beste edozein nagusiki ari zirelarik.

Haiekin jokatzeko ez zen inolaz ere erraz, hala ere, aipatu guzietan jokatu zuen gure "Txara" atzelari nekagaitza, bai eta irabazi ere, binaka, ez gutitan.

Geroztik, pelotak ez bait zuen orduan egun hainako errentarik, lan egin behar izan zuen gure bergararrak, eta satsaren pare egin ere. Ipar Euskal Herrian ihardun zuen barkotako kargatzaile bezala eta sasoi hura ez zitzaion batere eroso gertatu. Langileriaren huelgatan ibilia, muga arteko hauziak sakonki ezagut eta bizi ahal izan zituen.

Garai hartako burruken ondorioak nabari dira egun "Txara" pelotariaren. Gizon leial, ireki eta aurrerakoa, asko ikusia eta gehiago ibilia. Euskal irakurle amorratua, bestalde, era guztitako liburuak erosten dituen, bai eta irakurri ere, kiki-miki aspergarriak alde batetara utziz. Izan ere, nork uste lezake duela hogeita hamar urtetako pelotari batek Eusebio Osaren "Pedagogia eta Gizartea" irakurriko zuenik, eta har-taz hitzegiteko prest egon zenik?

Haatik, ez da pelotaria lainotan galtzen den hoiak. Beste alderdi batez, euskal kirolak errotik ezagutzen ditu, eta gure kirolariak plazaz kanpo jasaten dituzten azpikeriak eta sari gabeko azken ondorioek biziki kezkatzen dute gure "Txara" bergararra.

Iñazio Altuna, "Txara", Irunen bizi da egun, oraindik inolazko omenaldirik eskaini ez dion sorterritik urrutir samar. Izan ere, ez gara gu orain merezimenduen gonbaraketan ha-siko, ez eta behar ere, Bergara herriak ez bait du sekula horren mailako pelotari izan, eta guti —benetan guti— euskaldungoaren barrena horren murgildurik dagoen bere adi-neko gizonik.

Dena den, uste dugu, bai, gizon handi bat ezagutzeko beta izan dugula. Gu ezagutu asmoz etorri, eta hara non guk geuk bera deskubritu. Hurren arte, ba, "Txara", orain badakizu non bizi naizen eta, egin zaidazu bisita.

ITSASOA UR-BAZTER LUZEA DA

Izen bereko nobela labur bat eta hiru ipuinek —"Lohiezko bide zaharra", "Ijitoak" eta "Jesus haurra jaio da"— osatzen dute Itsasoa Ur-Bazter Luzea da Martin Ugaldere liburua, GEROk argi-tara emana.

Liburuxka honek gauza on asko du, bai eta txarrik ere, edota, hobeto esan, penagarrikeria ere. Alde batetik litera-tura soil soil da, literatura hutsa alegia, eta honek badu aparteko meriturik literatura zer den eta zer ez den takian potian entzuten den garai bitxi honetan. Ardo tantan bat edanez, edozein iluntze edo igande arratsaldetan irakur ahal izateko liburuak behar ditugula esan ohi da sarritan. Hona hoiak bat. Liburuxka irakurteraz, aspergaitza, prosa do-torea, hari eramangarria, kritikariaren ez baizik irakurle so-laren arreta iraunarazten duena.

Egilea, Martin Ugaldere, arras ezaguna dugu, bestalde. Lan-dua du Euskal Herrian inork ez bezala kazetaritza. Nobela-gintza ez zaio arrotz, are gutiago Hego Amerikako "nobela berria" hurbiletik ezagut ahal izan duelarik. Giro honetan, eta hala beharrez edo, landu ere erdara euskara baino ge-hiago landu behar izan du, eta, hain zuzen, liburuxka hau gaztelaniaz burutua du, euskal itzulpena Dionisio Amunda-raini zor diolarik.

Penagarri bada ere, gure uste apalean honek ez du esan nahi —zenbait euskaraz— "literatur obra egiazko batek behar duen gauzarik printzipalena falta duela, hots, egileak berak moldatua izatea". Nobelagintza nahiz beste edozein li-teratur motaren sorkunde lana hizkuntzaren gainetik zegoela uste genuen. Behar bada, liburu honetaz ez dugu ahal izanen Martin Ugaldere "euskara" azter, baina, agian, ez da hori izan nobela eta ipuin hauk argitaratzean arduradunek izan duten asmo eta helburua. Hizkuntzaren morroi gara sarriegi, literatur balioa baino egilearen "euskara" eztabaidatzen ihar-dun ohi dugu.

Besterik da, tamalez, Euskal Herrian dugun horren mai-lako idazle batek bere literatur-muinaren jaioa euskaraz azal-du ezina. Baina, pozgarri da, aitzitik, idazle berberorren nor-tasun eta kontzientziak jabetzea, gaztelaniaz argitara bait ze-zakeen inork euskara zezan eskaini zuen emaitza. Balantza-tan jarritz gero, ez dakit nik neuk zein alderdi den aipaga-riago.

Gure Herri egoera arrarotan dagoenez, gertaera arraroak azaltzea ez dateke batere harrigarri, liburu honen edizioa lekuko. Dena den, irakurleak garez, euskal irakurleak hain zuzen, betoz Martin Ugaldere bezain liburu atseginak, eta sortzailerik ez dugun artean itzul ditzaigutela bestelakoak. Mundu honetako naziorik gehienetan obra itzuliak izan o'i dira "beste-seller". Ez dugu, antza, oraingoan ere ezer be-rririk asmatu.

LABUR LABUR

Esan bezala, apirilaren 29an. eratu zen Euban urteroko Haur Kanta Lehiaketa, bi sailetan banaturik. Zazpi urtetatik beharkean artean Bermeoko Irantzu Telletxea atera zen irabazle. 7tik. 15erakoan. artean, berriz, Arantza Gabiola, berau ere Ber-meokoa. Neskatalak nagusi, nonbait, eta biak "kostaku" gai-nera.

• Maiatzaren azken astean edota ekainaren lehenengoetan omenaldi bat egingen zaio Bilbaon Segundo Olaeta zenari. "Euskal Dantzari Biltzarra", Euskal Herriko Txistulari Elkar-tea eta Olaeta Dantza Taldea omenaldi hau egin asmoz ari dira.

• Uztailaren 26tik. abuztuaren 2ra. arteko zortzi egunen buruan eratzeko dira Donostian XII Nazioarteko "Folk Music Council" izeneko folklore ihardunaldiak. Batz besterik berro-geiren bat naziotako taldeek hartuko omen dute parte.

• Plazentzian Harma Lantegia sortu zela lauhun urte direla eta, zenbait jai eratuko omen da Plazentziako zuloan bertan uztailaren azken astean. Halakoren batetan plazen-tziarrak espabilatu bide dira, eta denetarik izanen omen da "Santxo" eta "Santana" inguruan. Tanborrada ("kaxagiñak", "baskulagiñak", "txispagiñak..."), harma zaharren erakusket-a, haur idazlehiaketa, hitzaldiak, txistulari eta dantzari bilerak, euskal liburu eta diskuren azoka, harrijasotzaileak etab. etab.

• Luis Iriondo azkoitiarrak Bilbaoko "Mocedades" taldeak ezagutarazi duen Eres tu delako kanta aski ospetsua euska-ratu berri du. Honako kanta hau Alonsotegiko "Gure Ametsa" haur taldeak kantatuko omen du, bai eta dagoeneko graba-tu ere.

GORKA KNÖRRI ERANTZUNEZ

Agur lankide prestu hori:

Martxoaren 18an agertutako artikuluan niri buruz idatzi dituan lerroak irakurri dizkiat; eta izkribuak ikutzen duen gaiaren larritasunak artikulatu bat (eta gehiago ere bai) merezi baitu, gutun agiri hau bederen egitera deliberatu naut.

Hona hemen hire hitzak:

"Arazo hau berau gogoratu dit duela guti Larresorok Amilcar Cabral ginear abertzalearen heriotzari buruz idatzitako artikulua; guti gora behera (ez bait daukat eskura haren artikulua), honela zion Larresorok: "Amilcar Cabral ginear abertzalea zen, ezen ez portugaldarren etsaia". Ez da oso azkarra izan behar hitz horiek esatean Euskalerriko arazoa duela gogoan. Izan ere Portugaleko langilleak eta ginear abertzaleak "anaiak" dira; izan ere, USA-ko langilleak eta Boliviako langilleak interes berdina dituzte. Ja!"

Hots, neure artikulua goitik behera berriz irakurri ondoren, hurren besterik ez diat ikusi hire esan-funtsagarritzat (horrelakoren funtsagarri izan badaiteke behintzat):

"Lisboako Unibertsidadean ikasle izana, Cabral-ek PAIGC abertzale alderdia sortu zuen, honen helburutzat "Guinea-Bissau" horren askatasuna jarriaz. Abertzaletasunak, horrela, anti-kolonialismo eraman zuen; eta Portugalen kontra iskilutan altxatzeraino ere bai. Baina, axaleko itxurez bestalde eta portugaldarrek berek orain aitorzen dutenez, Cabral ez zen berez anti-portuguesa, gineatar abertzalea baizik."

Ados garelau gauza ageria duk. Baina, oso gogoko dudana kezka horrengatik, nik idatzi ez dudana somatu duk hik ene lerroetan; eta azkarregi, hortaz, ez zegoena salatu duk.

Azter dezagun arazoa. Alfredo Margarido-k izkiriatur, oso artikulua irakurgarria zekarrek Martxo "Espirit"ek A. Cabrali buruz (ikus "Espirit", n.º 422, 741-745 orr., 1973-III).

Osoki ezkertar eta sozialista agertzen duk Cabral. Eta honen bilakabidea, hain zuzen, batek edo bestek pentsa dezakeenaz bestalde, oso interesgarria duk guretzako.

Bihozkadaz abertzale, Cabo-Verde-ko "Claridade" aldizkarian parte hartu zuen ikasle garaian, kultura hustaren mailan jokatu nahi izan zian.

Ijenerutza ikastera Lisboaara joatean, berri, bide hura oso laga; eta marxismo-leninismo abstraktoaren bolaratik igaro huen. Hau dela, bertan iraungo ez bazuen ere, nunitz hik salatzen duan sasi-anaitasun horretan sinetsita, portugesez Komunista Alderdian sartu huen ("Cabral fait aussi un passage dans le Parti Communiste portugais", 742).

Laister irten huen, ordea, berriro. Eta ezin baztertzeko duk, Cabraleki, honi buruz, Ben Barkarekin duen antza: biek ezagutu zian erresuma kolonizatzaileko K.A.-aren tentaldia, eta, egia ezaguturik, biek gainditu zian.

Hain zuzen ere, Margaridok ongi azaltzen duenez, Ginea-Bissau-ko egiazko indarrak eta joerak aztertu ondoren, gero eta urrunago joan huen Cabral, klase hutsezko jokalabide "klasiko"etatik. Hitzek hitz kopiatuko dizkiat artikulua egilearen hitzak: "Encore faut-il savoir quels sont les secteurs sensibilisés et mobilisables de la population. Dans cette perspective, la petite bourgeoisie pourra jouer un rôle considérable, quite à se "suicider" en tant que classe dans l'action" (= burgesia txikiak betekizun garrantzitsua izan dezake burrukan).

Che Guevara eta Frantz Fanon-enganetik urrunduz, bestalde, Cabraleki ez zian sobera sinesten nekazari beltzen iraultza nahian: "il n'est pas du tout évident que la paysannerie pauvre soit spontanément ou rapidement portée à se ranger aux côtés des révolutionnaires".

Cabral, hortaz, hik gorroto duan ezkerkeriaren zirikalidia ezagutu bazuen ere (gure arteko anitzek bezala), ez huen gineatar ezkerkoi bat, eta ez gutxiagorik ere. Cabral ez duk izan Portugaleko Komunista Alderdiko buruzagi ezagun bat,

Gineako abertzaleen gidaria baizik.

Baina, portugesez inperialismoa gaitzetsiatik, sozialista zenez, ez zian inongo herri xehea gorroto, ezta Portugalekoa berekoa ere. Hau esan nahi nian neurean.

Nolako anaitasuna daiteke, ordea, Portugaleko langileen eta gineatar abertzaleen artekoa? Hementxe zegok koska.

Munduan kontradizio nagusi bakar bat baizik ez badago, ekonomian mailakoa (= la Historia no es otra cosa que la historia de la lucha de clases), eta azken funtsean gainerako kontradizio guztiak ekonomi-arazotan funtsatzen baldin badira, orduan burruka bakar bat zegok munduan: klase-burruka ekonomikoki horri dagokiona. Gauzak horrela ikusiz gero, Gineako abertzaleek eta Portugaleko langileek etsai berbera diate: burgesia. Eta burgesia hori munduan bakararra denez gero, zapalduko herri guztiak dituk OSOKI "ANAIK". Cabraleki, hortaz, ikuskerak horren arabera, burgeskumegisa jokatu zian; bertako burgestxikiakin egin nahi baitzuen abertzale elkarte, eta ez portugesezkerarrekin. Ez Cabral eta ez nik gaituk iritzi horretakoak.

Munduan kontradizio nagusi asko baldin badago, berri, besterik duk. Gaurko egunez bi bederen (klaseen artekoa eta nazioen, artekoa) oso nabarmenak dituk; eta, zernahi esanagatik ere, elkarren itxura edo ondorio gisa ezin azalduak. Orduan klase-anaitasuna ez duk absolutu bat, nazio-anaitasuna absolutu ez den bezalaxe. Herri batetik bestera bazegok klase-anaitasuna, bai; baina nazio-anaitasuna ere bazegok klaseez bestalde. Eta zein zeini nagusitzen zaien kondaira egoera kontu bat duk.

Klase-burrukak nazioak erdibitzen dituen eran, klaseak zatitzen dizki nazio-burrukak ere. Horra hor, egun hauetantxe (Martxoaren amaialdian) Mazedoniari buruz Bulgariak eta Yugoslabiak dituzten istiluak (Greziaren partea erantsi gabe!). Azalpen bakunak azalpen bikunari utzi behar ziolek lekua.

Egia osoa dik Memmi tunezta-rrak: "La colonisation c'est d'abord une exploitation politico-économique. Mais j'ai ajouté qu'elle est une relation de peuple à peuple, et non de classe à classe. C'est

cela qui constitue, à mon sens, l'aspect spécifique de l'oppression coloniale". (Portrait du Colonisé, 15).

Marxismoa kontradizio bakar baten azalpen bakuna den aldetik, marxista klasikoetan gutxienez, faltsua eta inperialista duk gizarte bikunetan; eta herrialde nazioabakarretan argi-iturri izan badaiteke ere (mende luzetan, eman deza-gun), herrialde zailagoetan ez zermakik, eta ezin eraman zezakek, inperialismoaren indarketara baizik. Egia honen frogak behin eta berriz emanak dizkiat marxista ortodoxoek mundu GUZTIAN barrera; eta fanatismoak itsuturik ez dagoen guztiak ikusten diate. Etni-arazoa dagoen herrialdeetan, horretara, erreazioaren harma duk marxismo-leninismoa.

Kakoa, beraz, alde horretatik bilatu beharra zegok, Gorka. Eta kapitalismoaren morrontzan erori gabe bilatu behar. Zaila? Noski! Baina ateka hertsia horretatik kanpora ez zegok deusik onik gure herriarentzako.

Lapurdiko liburu saltzaile batek berriki esan didanez, marxismo-leninismoari buruzko liburuak saltzen dituk gehienik Hegoaldekoen zerbitzutan. Nork irakurri ditu, ordea, ondoko hiru liburu bikain hauek?

—Indianité et Lutte de classes (Herbert, G. Bockler). 1970. Coll. 10/18, Série 7 - 10,00 liberatan salgai. Guatemalako arazoak.

—De l'ethnocide (Renaud, eta beste). 1972. Coll. 10/18, Série 7 - 10,00 libera. Ameriketako etniez.

—Portrait du Colonisé (Albert Memmi). 1973. Coll. Payot 7,60 libera. Frantses kolonialismoaz, Sartrearen hitzaurre batez hornitua.

Hiru liburuak, enkas esanen diat, sozialista intelektualek idatzitak dituk; eta europarrak ere ez dituk gehienetan. Nork du interesik liburu hauen tankerakoak ez, eta besteak irakur daitezke? Irakurleek erantzun bezate.

Nitzaz nahasi haiz, beraz. Baina hire nahasketa horrek benetan poztu naik!

Hire artikulua oso onak eta argitsuak izaten dituk. Eutsi lumari, etoi!

Hemen duk heure irakurle zindoa bat. Eta, nahi baldin baduk, baita adiskide bat ere.

LARRESORO

MARITAIN KRISTAU DEMOKRAZIAREN TEORIGILERIK ARGIENA

Carlos Santamariak

Jacques Maritain-en heriotzak, haren izena, erdi ahazturik zegoena, berriz ere eguneratu du.

Maritain, filosofo fin bat da, eta kristau bezala, are finagotzat hartzen dugu. Haren filosofia erreialismo kritikoa da: adimen eta izpiritua-jen jakinduria, izanaren filosofia. Berez tomista da, baina ez nolanahiko tomista. Ez da eskolastiko huts bat, San Tomas-en izpirituan edan duan filosofo modernu bat baizik. Harentzat filosofia ez da ezagutze abstrakto bat, Kant-en «Arrazoi hutsa»-ren edo zientista teorien antzera, gizonak, arrazoiak, sinesmena, esperentzia, eta bere indar guziak erabiliaz lor dezakean jakinduria baizik.

Alde honetatik, Maritain-en filosofia «praxis» bat dela esan genezake. Eskapa egiten saiatu gabe, Maritainek, gaurko zibilizazioaren drama osoari arpegia ematen dio.

Ez gera hemen Maritain-en filosofia erakusten saiatuko. Beraren puntu bat ukituko dugu ordea, nahiz eta azaletik izan, Maritain-en politika-filosofia, alegia. Izan ere, Maritain, personalismo eta kristau-demokraziaren maixu izan da bere politika filosofiari esker.

Gauza bat kontuan izan behar da lehenengo, hots, Maritain-en filosofian guzi aloturik dagoana. Maritain-ek egindako Historiaren filosofia metafisikatik zintzilika dago; politika filosofia bera, moral filosofiarene zati bat da eta honek Teologiaren argia nolabait behar du; Maritain-ek asmatutako «Moral-Filosofia egokitua» deitzen zan honek, amaika istilu harrotu zuen, sasoi jakin batean, teologo espainiar famatu batek ekiten ziolarik.

Maritain-en politika-filosofiarekiko ideiek ere eztabaida gorriak sortu zituzten orain hogeitamar urte. Batzuek, Maritain herejetzat salatu zuten Lammenais apaizaren okerrak berriz ere berpizten zituala esanaz. Salatari hauen artean Argentinako Menvielle izeneko teologo baten liburuak («De Lammenais a Maritain») eskandalorik handiena harmatu zuen.

Beste amaika kontraditore izan zan Espainian eta Latin Ameriketara ere. Hala ere Maritain ez zan kondenaturik izan, hispanidadearen teologoek igerri eta gatziatu zuten bezala. Eta bere ideiak, nolabait bederen, Konzilioak onartu zituen, batez ere Erlilio libertatearen sailean.

Maritain-en merezimendurik handienetako bat izan da Elizan demokrazia politikaren asmoa egos araztea. Gaurko katoliko jendea ez da konturatzen zer proeza izugarria izan zan Elizan, Frantziaren Iraultzaz geroztik, politika ideia berriak lizeritzeko. Elizaren gidari gehienak, 1926 urtea arte (urte hontan «Action Française» kondenaturik izan zan) lejitimista ziran. Monarkia absolutuaren eta Tronu eta Aldarearen Aliantzaren aldeko porrokatuak. Herriaren soberania, erlijio libertatea, Eliza eta Estatuaren arteko etentzea eta abar, entzun ee ez zituen nahi, maioria horrek. Urte askotan zehar saio pila bat egin zan baina guziek poto egin zuten. Nere ustez, kristau demokratentzat txarrena, kristau jatorrizko libertate politikaren teoria bat ez izatea izan zan. Beren egitearen oinarriak Elizaren kontrako pentsaeran bilatu behar zituzten beti. Iraultza burgesaen libertate konzetua bera («liberté, égalité, fraternité») hartu behar dotrinatzen. Baina dotrina hau erlijioaz nahiko kontrakoan zan eta iraultza sasoian persekuzio izugarriak eginak izan ziran horrelako libertatearen izenean.

Berez demokrazia oso gaizki ikusia izan zan Eliz jendearen aldetik eta ez zan modurik izaten ikusmolde txar hau aldatzeko.

Lehenengo saioa «L'Avenir» aldizkaritik sortu zan, Lemmenais, Lacordaire eta Montalambert famatuek egindakoa eta dakigunez tamalezko ondapen bat izan zan. Katoliko intransijenteek tanto bat jaso zuten sasoi hartan. Bigarren saioa, katoliko sozialena, Pio IX aita santuaren denboran egin zan. Lacordaire, Ozanam eta beste batzuk gidariak izanik, «L'Ere Nouvelle» aldizkariaren inguruan. Bigarren saioa honek ere poto egin zuen eta katoliko autoritarioek bigarren tantoa markatu zuten.

Hirugarren saioa apaiz demokrata deitzen ziranena izan zan. Hauek amerikanismoaren sasolan. Amerikako katolikoen libertatea eredutzat hartu zuten. Ondorea huts handi bat izan zan. Hontan «kristau demokrazia» izena erabiltzea ere kendu izan zitzairen kristau demokratei, zeren Leon XIII aita santuak, nahiz eta «liberala» izen, entziklika bat argitaratu zuen «Graves de communi» izenekoak, kristau demokrazia, populua eta pobreen aldeko benefizientzia egitea besterik ez izan eta kristau demokrazia izen horri politikako esanahi bat eman behar ez zitzaioala ere erakutsiaz.

Laugarren ondapena, eta azkena, Marc Sangnier-en «Le Sillon» deitutako mugimendua izan zan. Laugarren tantoa ere apuntatu zuten katoliko eskuindarrek aukera honetan. Nik, kaso guzi hauetan gauza bat ikusten dut besteak beste: demokrazia kristauak demokrazia eta politika libertateari buruz kristau sustraitiko teoria bat ez izatea. (Hots! Nik ez dut esaten ondapen guzi hoiaren kausa bakarra hori izan denik). Nere ustez teoria hura Maritainek sortu zuen lehenengoz. Eta esan dugun bezala hau izan da sail honetako haren merezimendurik handiena.

Nerei ritziz Maritain kristau demokraziaren teorigilerik nagusia da. Dotrina honen mamia erakusterik ez dugu hemen. Baina gauza bat esango dugu. Bere teoriaren oinarriak bilatzeko Maritainek ez zuen Frantziako Iraultzaren ideietara jo, Ebanjelioaren izpiritura baizik eta antzina-ko San Tomas-en filosofiara. Behar bada, hau zan kristauak «ghetto»-tik ateratzeko modu bakarra. Batzutan aurrera bultzatzen egin nahi duan, pixka bat atzera egin behar du alde aurrez, beharrezko abiada hartzeko.

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN-EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alcantar, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 450313 eta 459723

Aptdo. 1381

Aptdo. 1381

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, eta nora jo jakin bear du baserriar burutsuak, berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, olek guziak berekin dituk Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Edoardo Chopeitia

Gataria

10-Urrut.

417751-Etxekoa:

422700 -

DONOSTIA

Lehen - Historia

ISTURITZ-EN

Nafarroa Beherean, Isturitz eta Arberuaren mugan dagoen harzuloa da hau ere. Bi ateka ditu, bata Isturitz aldetik, Arberuaga aldetik bestea. Bien artean leku handia dago eta bitan banaturik, nahiz eta bien artean igaro lekuak izan.

Isturitz aldetik sartuta dagoen lekuari "Isturitz gela" deritza "San Martin gela" Arberuaga aldekoari, herriaren izen osoa Saint Martin d'Arberoue bait da.

Itsas gainetik 209 metro tara dago.

LANAK

Giza-aztarnak bazituela 1895-1898 an jakin zen, eta Madeleine aldiko zirela gainera. E. Pitte-k aztertzeak asmorik bazuen, asmotan gelditu zen.

1913an E. Passemard hasi zen. Ipar-Euskalerrrian egin diren lanek gehienak honek eginak edo zuzenduak izan dira.

Han agertzen hasi zen aberastasunak txunditurik utzi zuen gizona, bai bera eta bai besteak.

Seiren bat metro behera egin ondoren 1923an utzi zituen hango lanak.

1928-1930 tartean S. Martin gelan ihardun zen, bere emaztea lagun zuela. Zientzia alorrean maiz agertzen dira senar-emazteak elkarren laguntzaile.

1930-1935 tartean René de Saint-Perier ihardun zen Isturitz gelan.

J. M. Barandiaranek ere egin du saio labur bat.

Hemengo aztertzaileak, beraz, E. Passemard eta Saint-Perier izan dira.

RELIEBEDUN IRUDIAK

E. Passemard lanean ari zela eta lur-mailak jasotzen orma batetan reliebedun irudiak aurkitu zituen. Pirineo alderdi honetan ez da horrelako besterik agertu, badi beraz bere garrantzia.

Beste arrazoin bategatik ere badi ordea eta ez tikiagoa, lur-mailaz estalirik zeudelako. Oso garrantzi handia du honek arte-ren kronologia egiteko.

Ez da samurra labar irudi baten urteak jakitea, ez ihizi, ez lanabes ez beste ezerrez inguratuta ez baitago. Hori horrela, estetika eta bestelako teoriak sortu dira, zein era bestea baino lehenagokoa eta geroagokoa den jakin nahirik.

Isturitzen, ordea, lur-mailaz estalirik zeuden, Madeleine aldikoaz hain zuzen. Solutre aldikoak ez zuen estaltzen.

Honek gauza bat adierazten digu, Madeleine baino lehen eginak direla. Ez dakigu Solutre aldia baino lehen. Madeleine bera zabala da oso eta ez liguke argitasun aundirik emanen hau jakiteak. Estaltzen zuen lur-maila oso ezaguna da, Madeleine IV aldia, hau askoz zehatzago da.

Estalita aurkitutako irudiak hauek ziren: 1'20 m. luzeko orein bat, bere gorputzean orein gisako beste bi ihizi dituela. Hartz bat, zaldi bi eta lasterka doan beste orein bat.

ARTE ETA LANABESAK

Isturitz zerbait esan behar eta arte-lanak aipatu ditugu lehenengoz; ez da guttiagorako ere. Isturitz munduan horregatik da ezaguna, bere arte ibilkor eta lanabesen ugaritasun eta edertasunarengatik. Arte ibilkorra ormetan egiten ez dena da, hezurretan, harritan, buztinetan, tab.

Ignacio Barandiaranek egin duen lanean agertzen digunez ezin daiteke Ego-Euskalerriko harzuloen ondoan jarri ere egin, bertako maila batek beste harzuloetako maila guzietan baino lanabes gehiago agertzen dituelako. Benetan eraogarria. E.b. Aurignak aldiko mailan 11.010 lanabes agertu ziren, landutakoak bakarrik kontuan hartuta. Printz eta igekiak kontatuz gero 60.000-ra irixten dira.

Hezur lanetan eta arte kontuan batez ere, munduko onenetarik du-

te, Paleolitos haroaren artekoetan noski.

Ignacio Barandiaranek honela dio hitzez hitz: "No creemos exagerado situar a Isturitz entre los mejores yacimientos del mundo para el estudio de la tecnología y tipología del Paleolítico Superior".

JENDETZA

Horrenbeste lanabes aurkitzeak eta hain ondo landuak jendetza eskatzen du alde batetik eta denboraldi luzeetako langintza bestetik. Mailaz maila jarraipen bat ikusten dela dirudi.

Aurignak aldiko mailan ia metro erdiko lur beltz ikatzetsua agertu zen, garai haietako suen ondarra noski. Denbora luzeetako egonaldiaren agerpeide inolaz ere. Maila honetan agertu ziren, hain zuzen, lehen aipatutako milaka lanabes haiek.

ZINTZILIKAIK

Madeleine aldian zintzikai asko zebilkitela dirudi; ez dakigu noski zertarako edo zergatik: polita egitegatik, aztikeriaz... batek daki.

Dena dela maila honetan 88 hortz zulatu azaldu zen, 25 eluro-reinak, 22 azerienak, 20 zaldienak, 5 oreinenak, tab.

Itsas soiberen maskor edo kontxa zulatuak ere agertzen dira: 132 (Littorina motakoak).

Lepautzaiez egindako hezur borobilak ere bai, 50etik gora. Erdian zulatuak eta inguruan dotoretuta.

Anbar-eraz ere egiten zituzten, ez maila batetan bakarrik guzietan baino. Anbaraz ari naizenez diogun bison buru bat ere badela anbarrez egin, Goi-Paleolitos haroan ezagutzen den bakarra hain zuzen.

GIZA ONDAKINAK

—Madeleine aldiko mailan kaskezur baten zati bat azaldu zen, ertz bat leun-leun zuela (16.000).

—Aurignak azken aldikoan (22.000) bi edo gizakien ondakinak

Zaldi, sarrio
Orein (ugaritu)
Elur-orein (gutitu) } Würm bukaera

Zaldi, Elur-orein,
Sarrio,
Orein, Orkatx,
Mamut, saiga
Rinozeros iletsua,
Elur-azeri. } E. hotza

Elur-orein ta zaldiak,
gutitu
Idi-handiak, ugaritu } E. pigunketa

Zaldi, Elur-orein
Orein, sarrio
Bison, mamut
Rinozeros iletsua,
Saiga, Elur-azeri. } Egursti hotza

Zaldi
Elur-orein, orein
Idi-handi } Egurasti biguna

Zaldi, elur-orein
Orein, mamut
Rinozeros iletsua. } Egurasti hotza

Orein
Idi-handi
Elur-orein
Rinozeros iletsua
Leize-hartz, hiena } Egurasti biguna

agertu ziren: 18 kaskezur zati, 4 masail-hezur zati, hortz batzuk eta Ukal-hezur zati bat.

—Goi-Aurignak aldian (Lehen-goak baino zaharragoak) Gizaki baten bi besahezur eta giltzezur bat zeuden; gizonezko batenak omen dirudite eta indartsua bera. Masail-hezur zati bi, eta bost kaskezur zati, azken hauek batenak baino gehiagorenak ustez.

Erdi-Aurignak aldian, Neanderthal giza-hezurak: Hatzaki edo falange bat eta masail-hezur zati bat. Neanderthal giza-hezurak Lezetxikin (Arrasate) eta hemen bakarrik aurkitu dira Euskalerrri guzian.

Giza-hezur guti aurkitzen da har-zuloetan, zergatik ote? Beste nuntaiten ehorzten zituztelako? Erre egiten zituztelako?

EHIZA UDAN ALA NEGUAN?

Elur-oreinak, beste ugaztun guzietan bezala, umeak eginaz ugaltzen dira. Umea garai batetan egiten dute beti, maiatz eta ekaina tartean, nunnahi direla.

Bi hortzaldi izaten dituzte, bata berehala galtzen dutena eta iraunkorra bestea. Hortz aldatze garaia ere beti berdiña dute.

Gaxte diren artean, bi urtez behetik hortzetan igerri daiteke zenbat hilabete duen. Beraz, guk elur-orein baten hortzak aztertuz sei hilabete dituela badakigu, abendu aldera hil zela esan genezake.

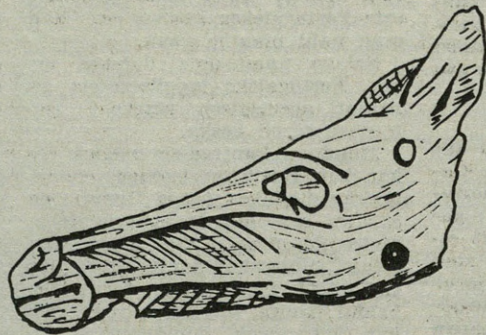
Azterketa egin ondoren denak neguan izan direla hilak ikusiko bagendu hipotesis asko genituzke aurrean: Alako ihiziek neguan bakarrik izaten ziren hemen, edo, gizona udan ez zen hemen bizitzen, edo, gizona eta ihiziak urte guzian han biziagatik neguan bakarrik ehizatzen zituen. Azkeneko hau farregarri dirudi, noski.

Gure artean honelako azterketak egin ondoren iritzi honetara heldu da Jesus Altuna: Hemen elur-oreinak urte guzian izaten zirela eta baita gizonak harrapatu ere.

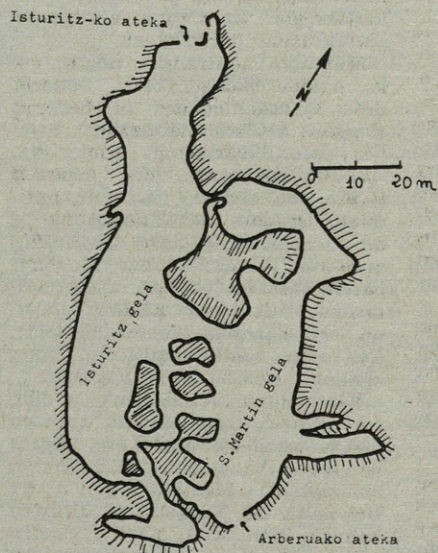
Ogeita bost elur-orein masail-hezurretatik bost bakarrik ziren bi urtez behekoak. Bost hoietatik bi neguan hilak ziren eta 3 udan.

Oreinetan egiten hasiak dira horrelako azterketak. Hauek ugariago izanik ondoren ziurragoak emanen dituztela uste dugu.

Marzelino Aizpurua
Aranzadi Taldean

Isturitzen hain ugari diren zaldi - buruetako bat, hezurreen egin.

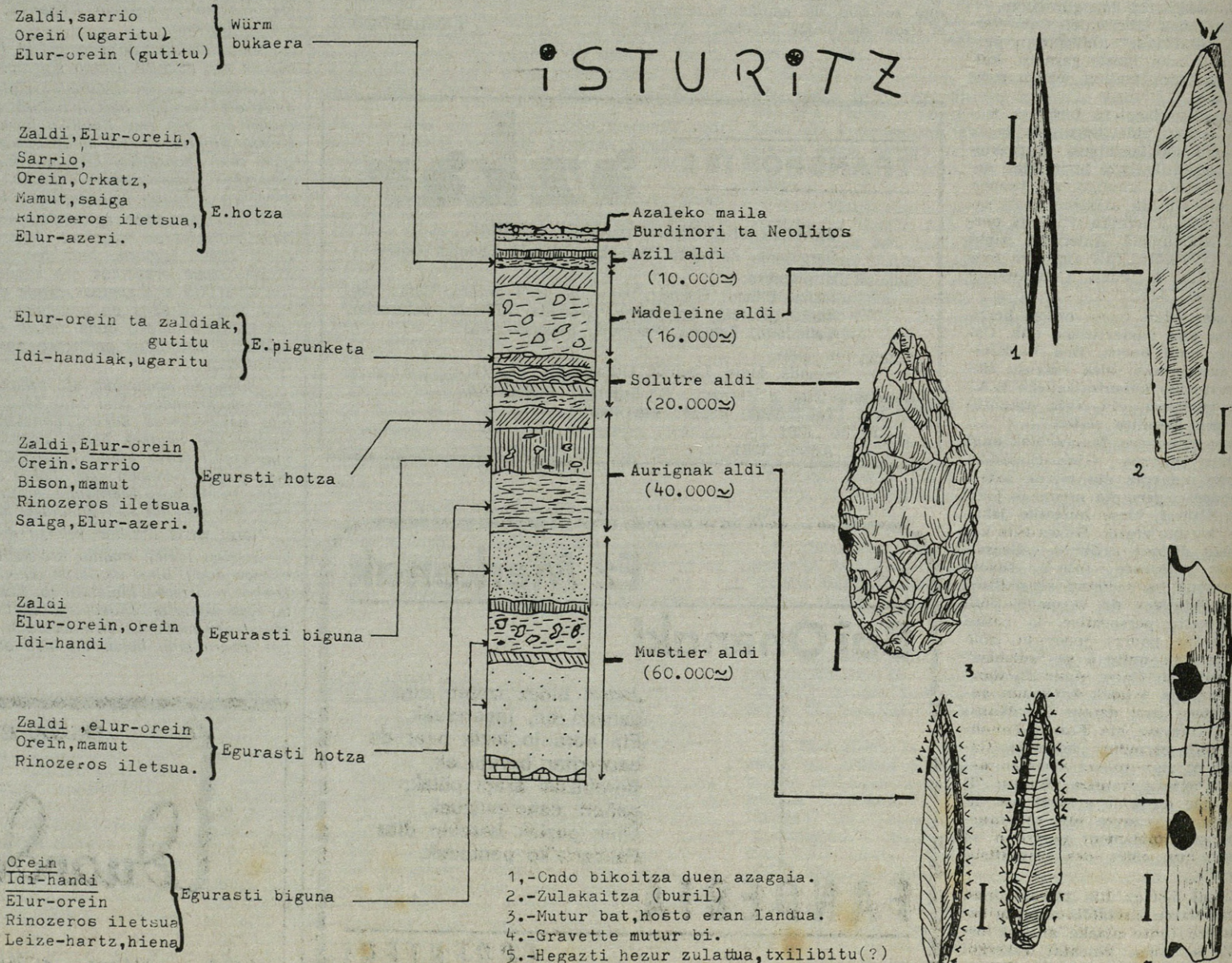
Isturitzko harzuloaren ordea edo planoa

Hezur batetan egindako gizon eta emakumeren irudiak Biek koizare bana dutela eta eraztunak batek txokotilean eta gizonak esku-muturrean.

HIZTEGIA

Soinbera: molusco
Lepautzai: omoplato
Kaskezur: cráneo
Ukal-hezur: cúbito
Giltzezur: clavícula
Hatzaki: falange

ISTURITZ

Isturitzko lur-mailen ageai bat. Ezker aldean ikus egurastiaren gora-beherak, ihizien agerpenetik lor genezakena

LIBURUAK

EUSKERA-ERDERAZKO
ANATOMIA-IZTEGIA

GIZA BIZIA (Vida del Hombre) izenburuarekin, 239 orrialdetako euskera-erdera. Iztegi eder bat du Gipuzkoako Aldara-diru-etxeak (bestela deitua, Aurrezki kutxa) argitaratu. Sendakin donostiarra du-gun Carlos GOENA pralle-jesuitak, neke eta lan aundiko Atlas anatómico bilingüe delako bat osatu du, Oregi eta Zatarain jaunen laguntzarekin.

VALVERDE Moldiztegiak zinez handizki du satinpaper distirantean imprimatu. Bigarren zatian (Anatomía-irudiak) kolorezko apaingarri asko dakartzki, Garrido artistaren eskukoak. Artzekodun ere gelditzen da Aldara-diru-etxe aipatua, hain eskuzabalik ixuri duen laguntzaren-gatik. Tamala zinez, sos horiek ikas-toletan beharrezko diren beste liburuak bat edo bi osatzeko ez baliatu izatea.

Aurrera jarraitu gabe esan deza-gun mediku-espezialista bati zoakon amets-iztegia dela hau, eta ez egungo Eskolategietako Iztegi arronta bat. Hala ere, jeneriko-itx asko ongi moldatuak daudela iduri zaigu, bai eta anatomiko itz parrasta bat, zuzen emanak: hala nola —esófago— (estegorri) —anticonceptivo— (ermal-eragozle) —Bakteria— Vasos sanguíneos— (Odol-odiak) —Comisura labial— (ez-pain-xoko) —Arteria— (zaingorri) —Parótida— (Parotis) eta beste ha-lako.

Baina izen asko, behar batere gabe euskeratu dituztela gaude, kultur-izkuntzek egiten ez duten be-zala. Altabada, azken aldeko eras-kienean GOENAK berak dio: ...Eus-ker-a, beste izkuntza landuen antze-ra jokatu bearra da...; Hau da, erroa greko-latinetik artuz eta su-fijoak euskeratuz. Gero autoreak jarraitzen du: ...Sendagile-izkuntzan erabiltzen diren ainbat itz falta di-ra...; baina guk uste sendakin arron-tek (ez espezialistek) erabiltzen ez dituztela, ez jakin ere, Iztegian sar-tu diran hainbeste itz. Beraz, au-toreak predikatzen duen tankera, ez-tu segitzen.

Arriola gure lagun Atxeterrak Itzaurrean, honela dio: ...Liburu hau ezta beinere erreza-aldizka, zail gertatu da—. Gure ikas eta Irakas-mailak, beraz, oraino apala-go daudela aitortzeko, ezginuke eraberik izan behar. Oroit gaitezen GALES-en, esperientzia luze baten ondotik, bi-eletako Eskoletan eta Lizeotan, gai batzu (Matematika, Fisika, Biologia, etc.) ez dituztela gales-ez esplikatzen, Z. Argia-ko idazle batek ere zion bezala, ingle-sez baizik; gales-izkuntzarendako utziz Geografia, Historia, Literatura eta Erlisioa gaiak txoilik.

Bestela, Iztegiak zuzen osatzeko, ekipoan egin behar dira, irakurle

franko duten idazle geienek usa-tzeko gisan taxutuak. Ez dezagun orain, Larramendi famatuaren Izte-gi hura bezalako bat osatu, apro-pos erdaldunen aurpegira botatze-ko egina: euskaldunen eta idazle-en usariorako baizik. Oraikotz, zien-tziako itz arronteenak txoilik sartu beharko dira euskal Iztegian; zo-zokeria litzake, mintzazaleek nekez artuko dituzten itzak asmatzen ar-tzea.

Liburuaren lehen zatian, greko-tik artutako sufijo batzu azaltzen di-tu autoreak; hala nola —algia-cardia-tis-lisis-osis—, baina euskeratzean azken -a kenduz, izenak farregarri uzten ditu (—neuralgi-takikardi-he-patitis—, etc.): beste izkuntzetan (Frantzesak ere orain) —neuralgia-takikardi-hepatitis—, etc. esaten dituztelarik.

Baina ez bakarrik hori; euskal-dun idazle geienek (joan den men-deko giputzek ere barne), kasu ba-tzuetan, -a organikoa baztertu ga-be idazten dute; ...nescacha bat (ez nescach bat) —egui-a ciertoa da— (ez egi ziertoa) —Españia-co (ez Espaini-co)... hala Gregorio ARRIUE-K. Hemen denok dakigu, —Errenderia-Donostia— esan eta idatzi dela oraintsu arte, kantak dion bezala:

Iru damatxo Donostia-ko / Erren-derian dendar / (ez Errenderin). Orain bertan Barandiaran-ek bere lpuinetan dio: ...anaie zaarrenari (ez anal...) geo anale gazteena... makilla oi geatu... (ez makil oi...) ...ikus eban neskakilla bat-pentsatu eban neskakilla arekin... (ez nes-katill arekin...) ...burdiña au lagun dabela... (burdin au... ordez).

Berdin J. Batista Agirre gipuz-koarrak... Paradisuan arbol bat... (ez arbol bat)... bizitza bat... Au da egui-a bat zure siniste edo fe-deac... Iru gauza bear ciran... (ez Iru gauz...) ...eta hala hala beste idazle on guztiek.

Intestino ciego —este makur— esaten dute, baina ez —este itu—. Esclerótica ezta —begi zuringoa— begiko zuria baino (zuringoa — clara de huevo da). Conducto de Falopio —...de Silvio— Trompa de Eustaquio —itzultzeko, ezta -ren sufijoa sartu beharrik— Fallopi-ren, Silviren —ubide— Falopio ubidea —baizik.

Izen bitxi asko asmatu ditu egi-leak —Ventriculo— (sabeltto), —auricula— (sapailua) —izkuntza landuek egiten ez duten gisan.

Bigarren partean, anatomiko sai-leen iduri eta apaingarri ederrak dakartzki. Oro har, liburu ederra ate-ra dute, txukunki moldatua eta apaindua; eta horrexengatik gores-men bizienak dituzte eragileek me-rezi.

A. IRIGARAY

ARTE
GALERIETAN BARN

● JUAN SALSAMENDI ETA BERE PIROGRABA-DOAK. Orain dela guti, donostiar artista honek ager-turik du 28 pirograbado, Información y Turismoko are-toan, ikusle asko eta kritika ederrak bilduz. Zurean erretako dibujoak ditu bere obrak, ikusten ohiturik gauden erakusketetan nabarmenduz. Hiru urtetan egin etengabeko lan eta sortze-entsaloen, era guzietariko komposizio, paisaje edo erretrato lanaren fruitu izan da erakusketa hau. Arkatza ordez pirographoa eta oihala ordez zura hartu duen dibujante on bat da artista. Fruitua: indarrez eta gusto onez egindako obra apaingarri eder bat. Zeren eta, Salsamendiren obrak pinturaren eta eskulturaren lana sintesi esti-lizatu batean bildu edo egiten baitu. Baliteke, agian, artista honentzat oihala bigunegi gertatzea eta haren nortasun indartsuari eskultura hobekiago egokitzea. Ikusgarri da, izan ere, pinturaren alorretik egin duen evoluzioa eta erakutsi duen obrak duen eskultore edo tallista lana (hala nola euskaldun haizkolaria-re-na). Pentsa, bestela, zura lantzeko joera honek mue-bletako arte herrikoian duen tradizioa.

Egia esan, ardietsi duena oso egoki eta osatua dela, behatze hutsaz ikusten da. Horra, adibidez, «In-terior», «Banco»-nahiz «Manada» komposizio xarman-tak edota haur nahiz larrien erretratoak edo Urbasako pagoak. Hala ere, gure iduriz, nabardura ugarien ka-litatearekin batera eta ia obra orotan nabari zaion dibujo indartsuarekin batera, sortze-senari libreki ibil-tzen utzi behar lloke, «Izaba Modesta» eta «Cabeza» obretan egin duen bezala. Bestela, pintur-literatura edota, Sert-en bezala, decorativismoa egiteko arriskua dago. Eta Salsamendi atera daiteke zirkulo horretatik, baldin berak nahi badu eta abstraktoari nahiz moder-noari buruz dituen idea eztabaldagarri eta motzak uzten baditu. Errealismo eta sozial errealismoaz hain-beste mintzatu ohi den garai honetan, Salsamendik asko eman dizaiguke, horretara jartzen bada. Nik hala espero dut. Atseginaz ikusiko ditugu haren hurrengo urratsak.

● Bada denbora EDUARDO TXILLIDA eta Madrilgo Udalaren artean istiluak direna dakigula, zubi baten azpian esegirik eskultura bat ipintzeko kontuaz. Azken honetan, batzorde batek esana du, ez duela zubiak behea jatzeko arriskurik eskulturaren 10 toneladak direla eta; baina Udalak, setatsu, «Txillidari ez» esa-naz jarraitzen du. Eduardok berak deklarazio batzuetan honela esana du: «Ezetzkoaren arrazoiak ez dira tekni-koak, politikoak baizik». Betikoa. Politika iparrean ba-karrik egiten dela esanen dute gero.

● Errenterian bizi den MARTA CARDENAS donos-tiar pintorak, bere krisiaren ondoren, agertuak ditu Donostian egun oroko errealismoaren hildoon diren pintura eta marrazkiak, grisetan bilduak. Martak, bere mintzaerari zintzo zaiolarik, ondo osaturiko obrak, sa-konak eta poesiaz beteak erdiesten ditu. Beti «zaila-goaren» bila. Bera Bidasoan, Pio Barojari egin zitzaion omenaldian honela esan zidan: «Ene pintur-mintzai-re-n evoluzio eta aldaketaren une larrian eta kinkan nago».

Berritu ala hil. Hauxe da kontua eta kreazio alo-rraen gurutzebidea. Eta galdia biziaote bestela Ale-jandro Tapia aginagarrari, egun abstrakzioaren bideeta-tik baitabila.

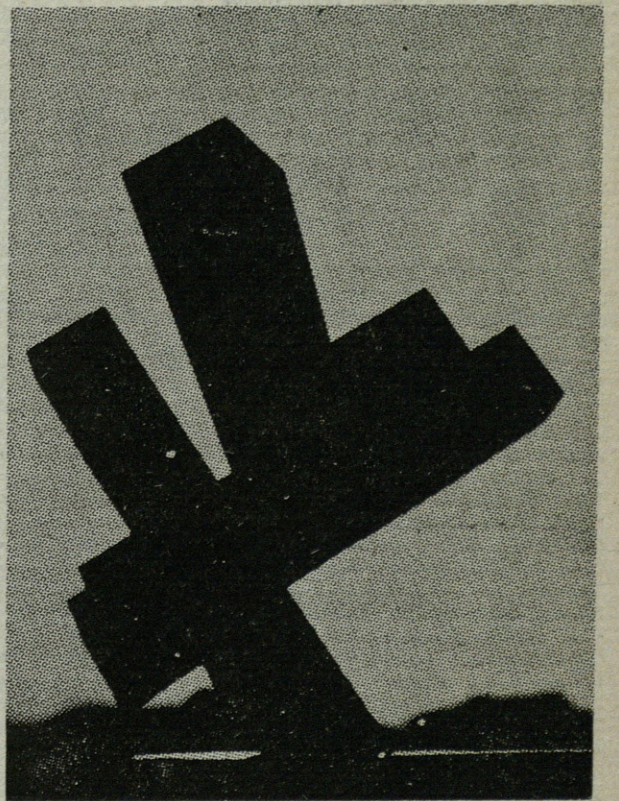
● JORGE OTEITZA, egungo eta edonoizko euskal eskultorerik handieetarikoa, Alicante ari da lanean bere «Homenaje al Foguer» egiten eta Catalunyan «Homenaje a Navarra» egiten. Hagitz poztutzen gaitu horrek, baina poz handiagoa hartuko genduke baldin eta gure erakundeetarik batek dei balezaio gure etxen zerbitu egin lezan. Ez ahal zaizue iduritzen? Oteitza batek fortuna bat balio du. Bihar... burura ezinekoa. Oraindik ez dugula jakin, horixe da tamal-garria.

● Gipuzkoako BOLIBARREN arkeologiko idoropen miresgarri bat izana da: urrezko ontziska bi, hallstas-tiko garaioak, VII mendea K.a. Lur jauzi bat zela eta lurra kentzen hasteen idoro zituzten hango baserriar batzuek ontziska bi horiek, bata bestearen barnean. Frantzisko Akizu deritza idoro zituenari.

Urrezko ontziska biak borobilak dira, 20 zentimetro-tako diametroa dute, mailuz landuaz apaindurikoak. Iberika Peninsulako urregintzan bakarrik dira pieza hauek, ez da horrelakorik ezagutzen Portugalen, ez Espainian ez Frantzian.

Nik ez dut ikusterik ukan, Madrilen baitituzte neur-tzen eta baloratzen. Beldur naiz han geratuko ote diran. Ikusi dituztenak diotenez, bi bitxi dira, esteti-kaz ere.

● PALACIO PROVINCIAL izenburuaz, Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialak, bere argitaldiaren bidez, photographik reproduzio ederrez eta haueri dagozkien

«Nafarroaren omenaldia»: Jorge Oteitza. 1973.

textuz argitara eman nahi izan ditu Gipuzkoako Al-dundegian —Diputazioan— gorderik dauden obrak.

Hona biltzen duena: Aldundegiaren kondaira, han-go obrak, beirakiak —vidrierak—, zenbait gela eta aretoko grafikak, D. Julio Urkijoren biblioteka, eta honoko artista hauen obren reproduzioak: Enrike Albizu, Aurelio Arteta, Berrueta, Bienabe Artia, Jose Etxenagusia, Flores Kaperotxi, Manuel Losada, As-cencio Martiarena, Francisco Mancheta, Jose M.ª Ro-mero, Elias Salaberria, Julian de Tellaetxe, Ignacio Ugarte, Pablo Uranga, Vazquez Diaz, Ignacio Zuloaga, eta Jose Villegas, eta azkenik, liburuaren amaieran, zenbait eskultura, ordulari eta zenbait garaitako ja-rrorien reproduzioak dakartzat.

● Abenduaren 7tik 17ra UROLA IBARREKO BIL-TZARRAK izanak dira. Biltzar hauetan egungo euskal artearen erakusketa interesgarri bat egina da, eskul-torez eta pintorez osaturik. Antxietaren etxea, hiri barnean geratu den jauregi zaharra izan da Biltzar-etxea. Aukera oso egokia izan delakoan gaude eta azpeltiarrei eskaini zaiena oso interesgarri izan da. Santiago Amon, Madrilgo kritikoa onaren hitzaldia ere izan dute gainera. «¿Qué es lo moderno?». Eta ho-riekin batera jaialdi eta kultur ekintza asko; nabari denez, hori da gure kultur egoerari erantzuteko bidea. «Gaur eta hemen» halako Biltzarrak oso osasun-garriak zaizkio gure herriari. Ea jarraitzen zaion ikas-bide horri.

● ALZO-AZPIKO PARROKIA BERRITUA. Oria iba-rreko herrixka polit horretako bizilagunek hauzo-la-nean gogor ekin diote bere eliza berritzeari; horre-tarako Migel Angel Olano Filipinasetako gotzain eta herriko semeak diru mordoa utzi zuen. Lanak bere bideari jarraitu dio, baina dirua ahitu egin da. Nork emanen ote du obrak aurrera egin dezan eta lana osa dadin? Ene iritziz, bada gure Herrian dirua duen eta gainezka duen jendea, eta halako obra batetarako eman dezakeena. Alzo-Azpiko eliza 1.025ean jasoa da Euskal Herriko zaharrena. Hormak eta arkuak gar-bitu dira, bai eta leiho romanikoak ere; baina pres-biterioa falta da eta lehen zuen bataio-pontea ipin-tzea; orobat, 1588an Pedro de Goikoetxeak egin eta Joannes de Antxieta handiak 437 dukatetan tasatu zuen erretaula errenazentista ederra. Esan dudanez, dirua falta da; ez, ordea, gustoa eta ahalegina, ho-rretan bakarra baita D. Juan Martin Zuriarrain Ale-giko erretorea. Haren eta neure izenean, eskua lu-zatzera ausartuko nintzake, Gipuzkoako eta Euskal He-rriko patrimonioa aberas daitezen.

EDORTA KORTADI

Donosti'ko
Erri-Etxe'ko Aurrezki KutxaEUSKAL IRRATI
SAIOAK

Banen baneko azikai
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torelavega'ko Perira joen
etorriak

Baserriaren alde

YOGUR

GURELESA
GOGOZKOENA

arranzazu aldean

Euskalerriak badu, bai, leku polillit eta bazter ederrik ugari, eta eder oien artean lekuri paketsuenetako bat eta osasungarriena, ARANTZAZU degu.

Aste Santuko oporraldiak dirala eta Arantzazu aldean izan danak ondotox daki ango berri. Egunk ederrenak, pozkarrienak, Arantzazu aldean igaroak ditugu. Ango udaberriko iintz eta lore usai ederrak! Ango pakea... euskal giro gozo... adiskidetasun eta batez ere Jaunaren maitasunean indartzeko sendagairik onena, bertan arkitu oi degu!

ARANTZAZU! Euskaldun askoren amets-leku. Urre izpitan bildurik, eguzkiarekin eten gabe ametsetan ari dan zerutar lekuri alaiena.

Goiz egun urratuaren lambropean alingerutxoan jolastoki dirudi; arkaiz artean bigunki jostatzen dan atseden tokirik ederrena.

Zelan agertu nere itz motelaz bere edertasuna? Nere iritziz, izan ditek pake-leku, kabi-kutxarik goxoa. Ain zoragarria da!...

Erdiz-erdi, Aizkorri ber-bera baino kementsuago eta lerdinago ezkil torre luzea, arantza irudiz dirdalak dartzela, guzien gainetik bere burua jasoaz. Aurrez-aurre. arkaitzez inguraturiko Arantzazuko Amaren jauregi berdingabea. Eguzkiaren galdak dizdiratzen du guzia. Alde guzietatik, baso, mendi, zuaitz, belardi eta soroz estalirik. Ikuspegi eder-erak ditu Arantzazuk.

Bertan biltzen dira bidez-bide joan oi diran erromes fededunak, denak otoizlari, kantuen artean kantatzen, maitasun artean maitasunez erretzen, bizitzako utsegiteak arindu eta oben nekea betetzen. Baina... Zuk zer dezu Arantzazu? Urrutieta-ko gizonik ospetsuenak, Margolari bikainenak, irudi-gillerik onenak, eliz-gizonik aundienak, gazteria zintzoenak, mendigoizale purrukatuenak, guziak, atseden toki ontara jozen dute pake, zorion eta argitasun billa.

Agur dagiote guziek Euskalerriko lekuri ederrenari.

Arantz artean agertutako zeruetako izarra, biotz barrenen sortu dizkigu maitasunaren su-garra. Zu zera gure zaindari eta egizko Ama bakarra, Zugan daukagu itxaropena badegu Zure bearra, gorde gaitzatu orain ta beti Birjiñ Arantzazutarra.

Gora dezagun Arantzazuko gure Amatxo maitia, andre guztitik aukeratua grazi guziaz betia. Itzul itzatzu gugana Ama Zure begi bitartia, Euskalerriak Zugan jarria dauka gaur uste guztia, erbeste ontan gure zaindari Amatxo, izan zaitia.

ANDONEGI

ataun

«ILE APAINKETA» TOKIA

Duela zenbait hilabete, San Gregorio hauzoan, gizonetakoan ile apainketa lekua (bat bakarra zegoen) itxi egin zen; emakumei zegokiena itxi zela, berriz, bada aintz urte.

Apirilaren 26an, ordea, ile-apainketa toki berri bat iriki da: berau emakumeentzako, eta baita gizonetakoentzako ere (zergatik ez, gainera?) egokitua. Mari Eujeni Agirre neskatzak iriki du. Neskak hiru, jakin dugunez, lehendik ere ariua da lan hortan. Baditu bi diploma ere.

Bestalde, San Gregorioko Olalde etxadiko bajera batean aurki genezake aipaturiko leku hori. Eta dena, egungo erara ezarri du: hots, «moda» errespetatuaz.

Orai, gauza bat bakarrik falta da, eta hori herriko emakumeen baitan dago batipat: zuek emakumeok, bertaratzean alegia. Zeren eta merzei duela uste bait dugu. Bai alai jaina!

«IZAR» HAUR TALDEA

Sortu berria dugu Ataungo San Gregorion, «Izar» deritzaion haur talde bat. Hogeita hamarren bat

dira orotara; eta orailkoz, antzerki-gintzan dihardute batipat. Abesti, flauta, eta abarrez ere arduratzen dira.

Jakin dugunez, euskal abesti zenbaitez, flauta saio batzuz eta euskal antzerki batez osaturiko jaialditxo bat prestatzeko eginahaletan ari dira. Iritxiko ote dira heuren helburu nori betetzera?

Emanen dizugu bere berri zehatzagorik beste batetan, irakurle.

Trikuarrieta

getxo

Martxoaren 17 tik 25 era, I Ume Pintura Erakusketa eta Bertoko Margolariena arrakasta haundi batez ospatu ziran Arriluzeko arrantzaleen etxean.

Bi erakusketa honeek Itxas-Ganeko Kultur Taldeak eraturik izan ziran Getxoko Udala, Bizkaiko Aurrezki Kutxa, ikastetxe, ikastola eta denda batzuen laguntzaz. Antolaitzaileek esaten euskuenez, beraiek zabalduak liburuxkan, umeen erakusketarako karkuluak gaudituz izan ziran, hainbeste erakusle azalduko zalakoan ez bait egozan. Umeen honetara 600ek jo eben eta bestera 16k. Halako gauzak egiteko oso ondo dagoen erakustokitik 4000 ikusle pasa ziran. Azken egunean ume erakusketaren aipamenak egin ziran, sariak zabaldu eta Itxas-Ganeko dantzariak dantza-saio bat eskaini eben Arriluzeko leku ederrean.

—oOo—

Maiatzaren 7tik 13era Itxas-Ganeko Kultur Taldeak antolatutako II Euskal Kultur Astea ospatuko da. Lehenengoa orain dala bi urte ospatu zan.

Oraingo hau hiru hitzaldi eta kanta-saio batez osatua da. Hona hemen diranak:

7an Jon Larramendi, Debako Eskolako euskal arteari buruz mintzatu da.

9an Abel Muniategi, bertolaria, gaurko literaturaz (ahozkoa eta idatzia).

11an Andoni Cayero, Deustuko Unibertsitateko irakaslea, gure ekonomia-egoeraz. Hiru hitzaldi honek MM. Trinitarias-en ikastetxe-ko aretoan, Algortan eta arratsaldeko 8etan ospatuko dira.

13an Algortako Gran Cinema-n «Ohiartzunak», «Oskarbi», Joseba Zarraga, Gorka Knör eta Lupe-k kantaldi bat emongo dabe. Kantaldi hau igandeko goizean ospatuko da baina ondino ez dakigu zer ordutan.

—oOo—

Martxoaren 31n Itxas-Ganeko etxean eta klub honen laguntzaz Aurtiz idazleak oso hitzaldi ederra emon eban Euskal Herriko ekonomia-egoeraz. Hizlariaren azalpenaren ondoren elkar hizketa on bat sortu zan gauza batzuk argitzeko.

JUANJO

berango

OMENALDI BAT

Martxoaren 3an Ikastolako gurasoak Iñaki, Juan Manuel eta onen emaztearen omenez afari bat eskeini eben.

Iñaki, Agate-abestaldearen zuzendari trebe eta sutsua izan zalako.

Juan Manuel eurakaz joan zan txistularia.

Eta Juan Manuelen emaztearen alde, zergaitik? Ona emen guraso baten erantzuna.

Gure Juan Manuel emengo euskal dantzarien «GURE-TXOKO»ko txistularia da.

Orrezaz ganera gure erriko txistulari arduraduna da. Ori olan izan eta Bilbon bizi arren gure errian sarritan ikusten dogu.

Gizonaren ondoan geienetan emakumezko bat dago. Batzutan ama, bestetan emaztea, emaztegaia... dana dala. Eta emakume orren jarrera gizonarena ezpada, gizon orrek bere eginbearra txarto beteko dau.

Beste aldetik emakumearen jarrera bere, gizonarena bada, orduan bai gizon orrek erretzasunez eta bai alaitasunez osatuko dau.

Sarritan, gizona bakarrik ikusten dogu eta ostein dagoan emakumearen garrantzia aaztutzen dogu.

Orra or Juan Manuelen emaztearen alde Ikastolako gurasoen omenaldi apal au.

Bat batean eta emendik onen antzeko emakume guztiei nire eskerrona bialtzen deuset.

EUSKERA ETA ERRIKO ABADIAK

Zeruko Argiaren 524 zenbakian auxe irakurri neban: ...«Neure lagun batek esan daustan lez, gero ta ugariago doaz Euskalerria zear ikastolak. Ederto dago ori. Ortze dago gure euskeraren etorkizuna. Aurrera, beti aurrera. Guraso guztiei auxe esan gura nauzkie: bialdu ikastolara zuen seme alabak eta etxean beti euskeraz itz egin». Au, mixiolari irukoiztar batek idatzi eban.

Onen antzeko abade euskerazale asko dagozala ondo dakit. Beste batzuk, oster...

Ikastola eta euskerari buruz gure abadeen jokoa?

Euren buruei erantzun zintzo bat emon baiño leenago azterketa sakona egin daiela.

D. LORENZO SALABARRIA, DURANGORA

Entzun dogun legez gure D. Lorenzo oraintsu arte Erandio-beko San Agustin Elizako erretorea, Durangora joango jaku. Uribarriko Andra Mari Elizan erretore barria izango da.

Gure D. Lorenzo diñogu. Izan be ermuatar abade au Erandiora joan baiño leenago ta ogei urtez gure erriko erretore izan jaku.

Orrezaz, eta berangotarrentzat aita on baten antzekoa izan zan ezkerro guk abade zintzo au geure-

-geurea eta aitzu-ezina dogu.

Diñoen legez Uribarriko eliza Bizkaiko garrantzitsuenetarikoa bat da. Ori olan izanez bere bizkarren ganean lan gogorra jausiko jakola sumatzen dot. Alan da guztiz be beste abadeen eta durangotarren laguntza eukitean elburu ederrak lortuko dituala ziur nago.

Abade on, zabal eta sutu au ezagutu dogunontzat onen urruntasuna mingarria da baiña Durangon bearrezkoa bada... auxe bakarrik esango dot:

Zorionak durangotarrei!

MUNARRIKOLANDA

bergara

ILLETA

Joan dan igandean goizeko amaietan San Pedro eliza nagusian Lareña eta Lekuonata Jose Mariren il elizkizunak ospatu ziran. «EL DIARIO VASCO»ko erri ontako berri emaillea. Bere emazte, seme-alaba, ama arreba eta aaide guziei gure samin agurra.

KANTALDIK

Egun berean eta eliza ontan, Frantziako Comme Bourg «Les petits chanteurs de la federation internationale»koek abestu zuten; jakinekoea dan bezela denak ume ziran eta ume izanik aingeruek bezala abestu bear. Jendea pozik atera zan.

Baita, illaren 17 an eta toki berean arratsaldeko 8 etan, Gipuzkoko kamarako orkesta eta Maitea abes taldeak saio eder entzungarri bat agertu ziguten Suizako on Luca

Pfaff ardurapean. Jendea erruz. Guk ez genduan uste ainbeste jende batukozanik.

Zorionak denoi, Hernandez Usobiaga Maria Teresa Maitea abestaldearen artezkariari eta esker berezienak Gipuzkoako Aurrezki Kutxari.

KONPONKETAK

Eguraldi onaren babesean ikusten degu gure erregebide negarriak asi dirala tajutu edo itxuratzan; baiña, zenbat denboratarako? Guk, urte batzuek bizkar gainean daramatzigunok, ezagutu genituen leengo errepideko konponketak.

Egiaren alde esan bear det, leenago, auen iraupena luzeagoa zala ba aldi artan ez zan gaur beste berebil.

Ume umetatik ezagutu genituen Diputazioko tresna eta trimankulu aiek. Aurrean, lurriñezko zunbil (cilindro), onen urrango gu, alan deitzen genion, burdiñeria eta azke-nez oni erantsita alako gurdia aundi bat, au zan tresna aien langileen logela.

Oroipen auk etorri zaizkigu gaurko konponketak ikusirik. Esan leteke gaurko igikunea (movimiento) ikusirik orrela bear litzatekeela, egonari ortan gaurko konponketak barregura edo negargura ematen due; leengo zaarraren gainetik arria, galipot juxtu juxtukoa eta or konpon Maria Anton txakurrak buztana beria jon, baiñan egiaren alde esan bear degu konponketa auk bere alde ona badutela, bere bentajak agian ikusiko ditugula; ba egun bat elduko da aldapa guziak lautuaz, orduan ez degu izango ez Deskarga eta ez Elgeta. Leenago ez goratzea...? Adarrik ezaidak jo! Autopistak zertarako?

MENDIKOI

Zure salmentak ugaldutetzke

Salerosketarako diru laguntza

Zure salmentak era askotara ugaldutetzke. Zure denda aundituaz eta eraberrituz; bertako salgaiak aukeran eta gaurkoak ipiniuz; denda berriak zabalduz; garaian garaikoari begiratuaz; bear den neurrian berrituaz... Ots, zure denda gogozkoa eta atsegiña izan dedin bearrezkoa duzun guztia eskuratuaz.

Zure denda osatzea, indartzea, aunditzea, dela eta... kezkatu bazaude, zator guregana, bear duzun argitasunik eta laguntzarik jasoko duzu.

SALEROSKETARAKO DIRU LAGUNTZA onurakor eta komenigarri izango zaizu, benetan. Zure kezkek uxatzeko asmatu dugun zerbait bait da.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA

lezo

DROGA

Ez pentsa, ez, urrutiko herri haietan besterik zabaltzen ez enik. Gure herrietan ere aski baino, gehiago zabaldurik dago, baita Lezo bertan ere: telebista. Egia dela ikusteko atera zaitez kalera asteazkenen batean (gehienetan izaten bait da futbol-partida) eta zakuurrik ere ez duzu ikusiko; aski da telebistan futbol-partida edo antzekorik izatea herriko kaleak zeharo hustutzeko. Konturatuko zera ongi toreatu ez ezik nahi bezala erabiltzen gaituztela.

Fubola, bakarrik ere, askoren droga bilakatu da. Igandetan goietik fubola ikusten dute, arratsaldean Atotxara, ilunabarrean teletestako partida; astelehenetan igandeko partidak komentatzen dira nun-nahi; asteartean asteazkeneko partidaren pronostikoak; asteazkenetan, teletestako partida; ostegunetan bezperakoaren gorabeherak aipatu; ostiralean kinielak bete, eta larunbatetan igandeko partidaren iritziak eman. Horra programa ongi bete!

Hok bioi alkoholismoa eransten baimo, txorabiraka ibiltzeko zikulusa ederra egiten da.

KALEAK

Aspaldi xamar hasi ziren ur-erakartzeko lanak eta lan hauek direla-eta ongi jorratu dituzte kaleak; Aste Santuan gurutze bidea egiteko aproposak dirudite eta seguraski horregatik utziko zituzten dauden itxuran, Zubitzo batez ere.

Faborez, ardura izan behar zenukean jauna, buka itzazue zuen lanak lehenbait lehen, bestela ez gaituzte taxistek etxeratu nahiko, ez eta lagunek ere beren kotxetan, asko izorratzen bait dira; gainera, Beheko Elizako etzeietara datozenak, gauzak konpontzen ez badira behintzat, eskalaproiak eta abarkak jantzi beharko dituzte. Ia Herriko Etxean ipintzeko diren erlojuarekin lanak azkarrago egiten lituzun. Hala biz eta eskerrik asko.

ERROMESAK

Lezorako bideak oso gaizki daukela jakin dute nunbait Gurutze Santuaren debotek eta ugari etorzen da orain, sakrifizio gehiago egiteagatik edo. Badakit berri-emaile honekin haserre daukela, baina zer egingo diogu ba!

BEHEKO ELIZA

Teilatua berritzen ari zaizkigu jo-ta-ke, eta ez noski erromesek utzitako diruz, gutxi ezik inor ere etortzen ez delako (Aurrekoa adarra jotzeagatik zen).

GEZUR GEHIAGO

—Kontseju-pean esne ona jarriko omen dute salgai, Herri-Etxeko sekretari-ordetza edo delakoa umore txarrekoa dagoenean, bederen.

—Herri Etxeko Apainketa-Batzordeak kexa asko presentatu omen du Aiumentatuaren plenera.

—Santakrutz-Txiki eta Bazko festak direla ta, Aiumentatuak, idatzlehiaketa bat antolatuta nahi omen du; lehenengo saria 100.000,—pta. aurtan ere superabit izan ez dezan.

—Azkeneko plenoan, Estalayok deus esan ez badu ere, anbulantzia bat kontratatzea erabaki omen zuten gure ordezkariak.

—Maiatzean lore-hila dela-ta, hertzainek multen ordezkariak gorriak emango omen dituzte eta amableagoak izango omen dira. Ia egia den.

—Udaletxearen eskaerei esker, CTNE-k telefono kabina jarriko duela entzun dut, eta gainera pezetarik bota gabe funtzionatzen duena, debalde alegia.

—Laster "Nigt-Club", "Boite", "Discoteque" edo delako hoietako bat irekiko dutela entzun dut, edo ireki nahi dutela bederen. Kontuz ibiltzen ahal gera! Dena-dela, ez nintzake asko harrituko.

—"Harri-Haundi" baserriko zelaietan "Gran Tirada Provincial

al Plato" delako antolatu dute. Ihiztariek (? bukatu bezain pronto puskatutako platera guziak banan bana jasoko omen dituzte.

SISTIAGANEKO PELLOK

eibar

EUSKAL MEZA

Pazko Igandean, eguerdiko 12etan Euskal Meza izan zan karmeldarren elizan.

Meza emalea, neska dantzari talde baten erdian sartu zan, txistulariak biribilketa alai bat jotzen zuten bitartean.

Asieran, neska talde onek, gorrulari jantzita, Minuetoa dantzatu zuan eta Sagara ondoan mutilak izan ziran dantzariak.

Aita Karmelo eta Rufinok, Pacem in Terris enziklikatik zati labur bat irakurri eta gai berbera artuaz, bertsotan abestu zuten Erri Otoitza, benetan zoragarria.

Eskerrak karmeldarriori egiten zuten lanagatik, jai aundietan beintzat euskal giroa ipintzen eta danok batzen.

EUSKAL POESIAREN IRAKURRALDIA

Asteartean, S.C.R. Arratean, arratsaldeko 8etan, Xabier Lete ta J.M. Arze, abeslari eta txalapartari trebeak bezela oso ezagunak, Euskal poesiaren irakurraldi bat eman zuten.

Luis Alberto Aranberri (Amatño) itz batzuk esan zituan irakurraldiaren ganean asiera bezela eta S.C.R. Arrateko batzar zuzendari berriak dituan leengo asmoak azaldu zituan. Itzaldi asko izendatu zituan asmo auetan eta dei bat egin zion Eibarko erriari aal duan guztietara joateko.

Irakurraldia zati bitan izan zan. Leengoan, XIXgarren gizaldiko azkenetik gaur egunerainoko Euskal Poesiaren Kondaira motz bat agertu zuan Letek. Bere itzaldian, poetarik ospetsuenak aipatu zituan, zerbait esanaz bakoitzagatik. Poesiaren bide berriak, kondairak eta beste errialde batzuetako poesiak euskaldunari eman dizkieten influentziak ere ikutu zituan. Arzek, bere aldetik, diapositiba, diska eta itzez, poesiaren azalpen plastikoa agertu zuan.

Amar minutu inguruko aldarre edo deskantsu baten ondoren, bigarren zatia asi zan. Benetako Euskal Poesiaren irakurraldia. Arze-Lete, Arze-Lete. Batean batak, beste besteak, bakoitzak bere poesiak irakurri zituan. Orduak eta orduak egon zitezkeen biak irakurtzen entzutearren bakarrik.

Letek esan zuanez, poesia irakurraldiak, Ingalaterran garrantzi handia dute gaztearen batzarretan naiz eragozpen bi izan: ezin dirala poesiak bigarrenez irakurri eta ezin diralako gogartu edo meditatuta.

Jendeak oso erantzun ona eman zion. Igandeko izparringian agertu zanez bakarrik, ez zan itxoi ten be aldeko zatia esate batean beteta aurkitzea.

Gaukeko amar ta laurdenetan, irakurraldia bukatzean, asieran Aranberri egin zuan bezela, Letek ere dei bat egin zion Eibarko erriari itzaldi guztietara joan dedila eskatuaz ta eskerrak eman zien entzute guztiei.

Sarrera duan izan zan. Gure erriko dendetan zeuden iragarki edo anonzioetan poesi zati au agertu zan: «Hotzaren hatsa ote da hitza ala hutsaren aurkako altxatuko hotsa edo hitza hauste arren utzitako hatza».

LABURRAK

Jai-Alaian izan zuan ondore on otean, noiz entzungo ote degu Mikel Urkolak Eibar aldizkarian agindu zigan diska?

Hotel Arraten margo erakusteketa bat dago Lola Viteri, Piedad Arrillaga ta Tere Vildosolan lane-kin.

Jose Albistegui Gallastegui jauna, E.E.U.U. etorri berria, Abel sendagintza edo Veterinariako leengo sari izan da. Zorionak.

Datorren ileko 6an, Arraten C. Deportiboaren eguna ospatuko da. Kezka taldeak dantza berriak aterako ditu.

Kruzetatar Odile

aizarna

ENGRAZI DEUNAREN EGUNA

Apirillaren 15ean jendetza aundia bildu zan «Santengrazi» mendien muturrean. Eguraldi bikaina, ibil giro zoragarria. Gazte talde txit ugaria. Azpeitiko mendizaleen emana! Auetakoak ziran geienak.

Engrazi deunaren eguna bezperatik ospatu, aundikiro ospatu ere. Aurrena, «Erri-Meza» benetan errikoia eta guzti-guztiena, Atxaga eta Gaztaniaga emalle ziralarik. Esku soñuz eta txixtuz alaitu zuten Azpeitiko txixtuz, baita Franzesenatar Begoña eta bere taldea ere txixtuz. Bertsolariek ere esan ziguten itz egoki eta sarkorrik, guztion izeneko eskariak egitekoan: Lizaso eta Gorrotxategik badakite zer esan.

Gazte asko gure baselizan, eliza batean; ain gazte ez diranak ere asko, dana gazteturik. Elizkizun atsegiña eta bizigarria girotu genduan guztion artean. Ortara asko eragin zigun, jakina, Azpeitiatar Joxe Mariren alde eskeintzeak eta aren egunak.

«SANTENGRAZIKO AITONA»

Zan eguna izateaz gainera, begenduan beste ospakizun bat ere, aurreko urteetatik esaten ari gina eta aurtan burutu dana. Mendi tontorrek baseliza zaintzen duan aitona omenaldia, alegia.

Gizon ixilla, apala, langillea, iztun alaia, bene-benetako serbitzaillea. Maiatzaren 10ean beteko ditu 77 urte. Bitarte ontan zenbat joan etorri egin ote ditu bere etxetik Engrazi deunaren elizaxoraino?

1914garren urtean ipiñi zuten ordularia gure baselizan. Geroztik Jose Mari ibilli da ordulariari pixuak jasotzen. Eta ez astean bein; egun biz bat igo oi da, eguraldi onez eta txarrez, utsegin gabe eta aspertzeke. Erraz esaten da: ia 60 urtez gora eta beira ibiltzea, ez da jolasa.

Eta dana esan dezagun, ez pentsa langite orrek aberasteko egokierarik ekarri dionik. Ez da izan diru truk egiña, ez eta sari billa egindako lana ere. Utsean egin digun serbitzua izan da, serbitzu leiala bezain zuzena. Inguruetako baserriak, artzaiak eta mendi lanetan ari diran nekazariak, «Santengrazi»ko ezkillaren ordura ibilli dira 60 urtez eta alaxe dabilta gaur ere.

Orra or serbitzu bikaina, ez sari eta ez esker, ixillean eta iraupe-egindako serbitzu jatorra. Aurrrerapen arrigarrien aldi ontan aintzakotzat artzen ez dana; iraulketa zaratsuen garaian eskerrik ematen ez zaiona. Baiña benetako serbitzu txalagarria, eredutzat artekoa; itz eta zarata gutxi, erririk eta serbitzurik aoz aipatu ere ez, baiña EGIN.

Zin-zifaz zor genion Joxe Marri omenaldi jator bat. Egin dioguna baiño askoz ohea zor zitzaion. Omenaldia ere, ordea, bera dan bezelako apala eta lagunartekoa gertatu da.

Ormatik zintzilik agerian ipintzeko eman zaion oroigarriak onelaxe zion bertsotan:

AZPEITIA ETA ODRIOLAZA TAR
JOXE MARI

ermita-zai leialari

—oOo—

Engrazi Deunan mendi-eliza aintzat urtez zainduari, mendi-ordua eta ezkillak zuzen erabiltzari; menditarrentzat serbitzu milla egin ditun aitona, sari gabeko gizon ixilla, torizu esker opari.

—oOo—

«Lagun-Onak» Azpeitiko mendi-goizaleek eta Aizarnako erriak, esker onezko OROIGARRIA.

Aizarnan 1973garrengo apirillaren 15ean.

Zestuako Udaletxeak ere opa dio bere saritxoak: ordulari dotorea, be-roa eta eguraldiaren aldaketak adierazteko tresnaz ornitua. Azkenik, eguneroko joan-etorrietan erabil dezaen makillatxo soil bat.

Urte askotan iraun dezala gure Joxe Marik bere langintza ortan.

baztan

EUSKAL-BESTA

Apirilaren 22an Bazko egunez, Ili-rrer Soka-Tira Txapelketa eta Ili-rrerren Makil-Tirarena egin dira Elizondoko. «Iriarte» frontoia bete bete jendez, Mila ikusliar inguru barnean kokaturik.

Baztango Xapelgo hontan zortzi sokatirari talde ari izanak dira: Elizondo A, Elizondo B, Lekaroz, Elbete, Oronoz, Amayur, Aviacion, USAF (Gorramendiko amerikanoak).

Lehenbiziko tiraldiak egin ondorean, Oronoz, Amayur, Aviacion eta USAF galtzeak gertatu, bertze lau taldeak aurrera pasa zirelarik.

Lauen artean Final-erdiak eta suertea bota ta ondoan, Elizondo A Lekaroztarren kontra eta Elizondo B Elbetarrek suertatu zitzaizen.

Elizondo B eta Elbetarrek ikaragarriko tiraldiak egin ondoren, Elizondarrak bietan irabaztate. Lehenbiziko tiraldiak minutu bat eta 33 segundu iraun zuen eta minutu bat bigarrenak. Bi taldeak leher eginik eta indargabeturik gelditu ziren. Gero Elizondo A eta Lekaroz zein-gehiagoka eta Elizondarrak neke haundirik gabe irabaztun.

Azkenik Finala Elizondoko bi taldeen artean eta oraingoan ere igaz eta aintzineko urtean bezala Elizondo B irabaztate eta Txapeldun. Zorionak.

Gero hirugarren eta laugarrene-rako Lekaroz eta Elbete eta Lekaroztarrek irabazi.

TXAPELDUNAK. ELIZONDO A

(Hirugarren urtea)

Diputazioko Saria

Bigarrenak. Elizondo B

Baztango Balleko Saria

Hirugarrenak. Lekaroz

Makinari Alfako Saria

Laugarrenak. Elbete

Banco Vizcayako Saria

Makil-Tirako Txapelketan zazpi gizonen neurtu zituzten beren indarrak eta aurtan ere denen gainera Mikel Lasa Elizondarra Txapeldun. Zorionak.

Jose Antonio Antoñana Iruñeko. Denei gure goresmenak.

Jokoen tartetan Arizkongo mutil-dantzariak saio ederra eginik, Baztango dantzak erakutsi zizkiguten.

Gure zorionik beroenak soka-tirari talde guztiei eta goresmenak bestaren antolatzaileei.

BERTSOLARIAK

Nafarroako Diputazioko «INSTITUCION PRINCIPE DE VIANA»ren laguntzaz aurtan ere bertsolari besta eder bat egin gogo dugu. Jai hau Elizondoko Antxitoneko trinketean eginen da, Maiatzaren 27an eta arratsaldeko 5etan.

Lau bertsolari ariko dira. XAL-BADOR, LASARTE, GORROTXATEGI eta IGARZABAL.

Jai hontan biltzen dena Elizondoko Ikastolarako izanen da. Gure eskualdean Euskal Herriko beste leku guztietan bezala bada bertsotako zaletasuna, hemengo jendeak bertsolariak maite ditu eta badugu uste egun hortan Antxitoneko trinketea leporaino beteko dela, denak etorriko baitira gure bertsolarien artera arratsalde goxo bat igarotzeko nahikeriarekin.

Maiatzaren 27an arratsaldeko 5-etan, Antxitoneko Trinketea.

M. IZETA

irakurleak

mintxo

«AUTO-ESCUELA» DELA TA...

Berebila manejatzeko baimena lortu nahirik «auto-escuela» batean hasi berria naiz. Denek edo gehienek dakizutenek bi eratako esaminak iragan behar dira baimen hori eskuratzeko. Kominoan ibiltzeko beharrezko diren zenbait jakingarri teoriko eskatzen dituzte lehenengoan eta lehenengo esamina hori ongi burutu duenak praktikan berebila nola erabiltzen duen neurtzen dute bigarreanean.

Bigarren erako esamina horretaz nik ez dut ezer esateko. Baina lehenengoari buruz mintzatu nahi nintzake gure herriar batzuri planteatzan zaien arazo bat aipatuaz.

Badakigunez baserriar askok eta askok beharrezkoa dute berebila. Baina lehenengo pausoa «auto-escuela» batera joan, eskatzen duten hainbat diru bota —probeentzat ote?—, eta karneta lortzea izanen da.

«Auto-escuela» ikusiko dituzu zenbait baserriar, oso gazteak ez direnak, baina berebila nahi eta nahiezkoa dutenak. Hori horrela delarik, beste egia borobil bat jaulkitzen da atzean idatzitako esalditik: alegia, baserriar hoietatik askok eta askok —nere aitak 11 urte bete orduko utzi behar izan zuen eskola— ez dutela «auto-escuelako» liburuxka —orain arteko denak erderaz ateratu dituztela uste dut— behar bezela ulertzen. Irakur zazu mesedez hitz zerrenda hau: excepción, aglomeraciones, deslizante, copiosamente, proyectarse guijarros, intersección, cerciorarse, medidas a adoptar, holgadamente, prioridad de paso, panorama pintoresco, señales preceptivas, condiciones atmosféricas; gelditu nadin Z. Argiako orialde osoa bete ez dezadan.

Ezer egiten ote dute Euskal Herriko «auto-escuela»k arazo honi konponbide bat emateko? Orain dela uste batzuk, ezagutu nuen arazo honetaz jabetzen zen «auto-escuela» bat eta egunero mutil gazte euskaldun bat joaten zen karneta ateratzeko ikasi behar den liburuxka horren zenberit hitz eta esanahi euskeraz adieraztera. Mutil harek herri hartatik irten beharra izan zuen eta ez dakit ordezkorik bilatu duten.

«Auto-escuela» denek haintzakotzat hartu behar luke ten arazoa dela uste dut hermen ukitzen duan hau. Hala ere, nere gelako ixiltasuna puskatuaz, «auto-escuelako» nagusi askoren abotsak datoz bat eginik orain nire berriarretara: «eta nork ordaintzen dik maixu euskaldun hori? Lehen ez zeuzkeagu nahiko gastu eta...».

Niere erantzuna:

1) Gizona diruaren gaineratik jarri behar dugu.

2) Zure diru zakuaren muturra horren estu lokarritzen duzuna baldin bazera, lan hori duan (debalde) egingo luketenak ere bilatuko zenituzke.

3) Euskal Herrian bizi gara.

AIERDI

Madrilen estudiatzen ari bazera

Madrilgo familia batek unibersitario euskal neska bat nahiko luke arratsaldetan aur zaintze eta beste zereginetan lagun dezaien. Kondizioak oso interesgarriak dira eta giroa atsegina.

Ontaz norbait zaleturik balego idatzi beza Zeruko Argiara.

Musikastea Erreterian

MAIATZAREN 14tik 19ra

ASTELEHENEZ, 14an: Hasiera: "Lehengotasunari eusteko bi-dea" gai duarik Tomas Marco-ren hitzaldia.

Euskal Musika Mintegia: a) Txistuaz, Xabier Hernandez Arsuagak; b) Koruak, Iñaki Erauskinen; d) Orkestak, Xabier Bello Portuk; e) Musikagileak, Franzisko Eskudero. Juan Mari Lekuonak zuzenduko du elkarrizketa.

ASTEARTEZ, 15ean: Txistuaren eguna.

"Txistuaren bizitza": a) Txistuaren sorrera; b) Txistuaren al-daketak; d) Txistu-banda; e) Txistua, zer?; f) Gaurko musikari itsasteko bideak.

Hitzaldia: Jose Luis Ansorenaren gain. Txistu-doinuak: Maurizio Elizalde, Jose Luis Garai, Erreterriako Banda eta Donostiako taldearen gain.

ASTEAZKENEZ, 16an: Koraleen eguna.

Irungo "Ametsa", Donostiako "Ereski", Oiztango "Lartaun", Donostiako "Santa Zuzilia", Zarauzko "Oleskariak", Donostiako "Schola Cantorum", Añorgako "Ertizka", Erreterriako "Karnabak" abestuko dute.

OSTEGUNEZ, 17an: Euskal musikari klasikoak:

Juan Krisostomo Arriagaren Lehenengo laukotea, Jose Maria Usandizagaren euskal laukotea. Jesus Guridiren bigarren laukotea. R.T.V.-eko "Cuarteto clásico"-ak abestuko ditu.

OSTIRALEZ, 18an: Euskal musikari aurrerakoiak.

Luis de Pablo, Camelo A. Bernaola, Agustin Gonzalez Azilu, Tomas Marko, eta Maria Luisa Ozaita-ren obrak abestuko ditu Barcelonako "Diabolus in musica" orkestak Joan Guinjoan-en zuzendaritzapean.

LARUNBATEZ, 19an: Erreterriako Ikastetxetako musika-taldearen saioa goizean:

Pio Baroja Ikastetxea
Calvo Sotelo Ikastetxea
San Agustin Ikastetxea
San Jose Ikastetxea
Telleri-alde Ikastetxea
Don Bosco Ikastetxea
Orereta Ikastola

Bigarren zatian Donostiako "Corazon de Maria"-ko mutikoak. Gaur: MUSIKASTEAREN bukaera. "Andra Mari", Iruineako Orfeio eta Bilbaoko Orkestra, Anton Larrauren "Contingencias" eta Mozart-en "Requiem" ematen.

zeanuri

PELOTA TXAPELKETA

Aurten ere antolatu dogu esku-pelota txapelketa Zeanuriko gazteok, oraingoan XVgarrena, udaletxeko laguntzagaz diru kontuetan. Inoiz baino jente geiago doguz. Orrez gainera beste maila baten gazteak 18 urte eta gero ume-
txoak edo mutikoak 15 urte arte. Guztiz, danen artean, auzo pelotari.

Baiña orrenbeste pelotari eukiteak ez deusku emoten buruko miñik baiña bai denborak, ze frontoia leor barik deuku, eta euria egiten dabenean zerrautsagaz sekatu bear izaten dogu.

Oraindik neza da suspenditu partidu bat be baiña ainbat izerdi bota dogu frontoia sekaturten. Ia udaletxeak noiz iminten deuskun leorra frontoari orrelango buruko miñik ez eukiteko.

ANAI SEGUNDO

Naiz eta "Amatiño" ezagutu ez, bai beñepein izenegaz, neu be orain amar urte Oronoz-en ibilli nintzan batxillerato ikasten. An ezagutu genduan Anai Segundo, naiz eta niri eskolarik emon ez. Gizon zintzoa benetan, bai eskola eta bai eskolatik kanpora.

Naiz eta emendik eroan esku-pelota zaletasuna an geiagotu jakion Anai Segundok antolatzen ebazan esku-pelota txapelketagaz. Nik ezin neban parte artu txapelketan baten be, ze amabost urte arte bakarrik egon nintzan an, baiña bai jokaturten genduzan geure artean ainbat partidu. Orain uste dut batek baiño geiagok jakingo dauela, bai Gipuzkoan, bai Nafarroan eta bai Bizkaian, nor dan Zeanuriko Sabin. Eta Anai Segundok artu dagiala besarkada aundi bat emengo orrietatik, ze ezin genduan joan bere omenaldira Logroñora.

GONTZAL

Au, gazte au, naiz eta oraindik abeslari ezaguna ez izan, uste dot aurrerantzean jente askok ezagutuko dauela. Bera Zeanuritarra da eta 17 urte bakarrik dauko, baiña orain dala illabete Durangon presentatu da leenengoz jentearen aurrean abestuten eta leenengo saria atera dau. Aurrerantzean Portugaleten eta Beasainen presenta-

tzeko asmoa dauko eta uste dot leku guztietan toki onean utziko dauala bere izena eta Zeanuriren izena, ze ondo daki abestuten. Zertan esan bearrrik ez dago euskeraz abestuten dauala.

SAN ISIDROTAKO JAIK

Aurten dakizuenetz, jaiak gazteak eta udaletxeak batera antolatzen doguz. Jaiak lau egunetan izango dira: 12an, 13an 14an eta 15ean. Naiz eta ezin izan dogu euskal konjuntio bat topatu, ze Azpeitiko "Egan" ez dago osaturik Xabier abeslaria Caceres-en dagoalako, uste dot jaiak euskal usaina badaukiela. Ona emen gutxi gora behera zer egongo dan:

12an: Txistulariak, albokariak, esku pelota partiduak eta gaueko

amarretan aintziñako moduan, ezteguak. Au da, orain eun urte egiten ziren moduko eztegu erre-presentaziño bat.

13an: Txistulariak eta eguerdian sokatira Zeanuriko eta Zeberio-ko gazteen artean. Arratsaldean esku pelota partiduak eta txistulariak.

14an: Txistulariak eta musika.

15ean: Goizean meza nagusia eta ostean ganadu edo abere feria, nafar-miña ez badago aberren artean. Gainera makinaria-erakusketa. Arratsaldean pelota partidu on bat, Zeanuriko Bengoetxea eta Basterretxeak, beste kanpoko biren aurka; eta gero ostean txistulariak eta musika konjuntio batez, egun guztietan bezela.

SABIN

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGI

Zatoz gugana anuntzio honekin eta KANARIAS-en baino merkeago erosiko duzu zure erlojua

Matxin Arzu, 1

ONDARRABI

beasain

OKERRAK ZUZENDUAK

Bai! Apirilaren 29-ko. Zeruko Argian eta Beasaingo berrietan, AUZO AURREZKI ONTZIAK gure herrian ospatu zuen Batzarrean ARABA taldeak esku hartu zuela genion. Hau gure akats bat izan da eta barka zaigu irakurleak. Hain egoki abestu eta hain doinu bitxiak jo zizkigutenak Arabatarak ziren bai, baina taldearen izena, heurak azkena abestu zuten abestiarena bera da, hots, AMETS. Beraz, AMETS taldearentzat gure txaloak eta laudorioak eta bidenabar barkatzeko eskatu nahi diegu lerro hauen bidez.

ARRAUTZA-OPILA (TORTILLA)

Bai alajaina! Entzun ahal izan dugunez, 500 kiloko arrautza-opila edo tortilla egiteak izan behar dute Beasainen. San Inazio kaleko zenbait dendari (inguruetaoko lagundurik) eta biztanle markaren bat jartzeko asmotan izan behar dugu. Galicia-n 300 bat kilokoa egin zutela edo... ta hemen 500 kilokoa egin behar omen dute. Bere diametroa 4 metrokoa izan omen da. Zartagia ere bada, aproposa behar horretarako eta Ordiziako pertzikileren bat ari omen da egiten. Herriko zein puntutan egingen duten ere oraindik zihurki ez dakigularik (hau argitaratzerako beharbada bai),

arrautza-opila bere puntuan iraultzeko altzagailu edo gruak behar omen dituzte. Jakin ez duguna, berori erretzeko erabili behar duten sistema da. Nolanahi ere, berealdiko alamartsoren bat ikustekoak gara noski. Ongi egiten denean, ikusle guztiei dohan emanen omen zaie arratsalde horretako ahazkari edo merienda. Gaie buruz, batek lursagarriak jartzen omen ditu, beste batek arrautzak, hirugarrenak; olio, laugarren batek tipulak, gatz eta norbaitek bai noski eta zer esanik ez, zartagi, su ta altzagailudun kamioak. Dena den, ikuskarria izango da noski! Munduan zehar zabaltzen bada berri hau, ez gara gero harrituko mixio lurralde eta goseak direnetarako lehen baino ere gehiago eskatzeaz. Ez horixe!

ESKELAK

Denok dakigu noski inoiz ikusten ditugunez, «El Diario Vasco» eta «La Voz de España» egunkariak ere eskelak euskeraz ekarri ohi dituztela. Baina era berean, ez bide dakigu gaztiok (frogatu dugunok zerbait jakin arren) heurak eskuetara euskeraz jarrita ematen ez bazaie ez dutela argitaratzen. Españolez, telefonoz ere berdin hartzen dituzte azken orduan, baina euskeraz telefonoz hartzeko prest denik ez bide omen dute. Lotsa-garrikeria ere ez da txikia! Bi egunkari horiek, hor dabilta zein baino zein zenbait artikulotxo euskeraz argitaratzen eta heuren artean euskeraz eskola bat hartuko duenik ez! Garaia dugu eskatzeko!

MURUMENDI

EZKONTZA PRESTATZEKO HITZALDIAK BEASAINEN

1973-ko MAIATZA

HILAK 21. ASTELEHENA

Gaia: Ezkonduak gizartean.
Hizlari: Joxe Bernardo Garmendia.

HILAK 23. ASTEAZKENA

Gaia: Ezkontzaren morala.
Hizlari: Aita Dionisio Amundarain.

HILAK 24. OSTEGUNA

Gaia: Giza-emakume soinen azterketa.
Hizlari: Ramon Fernandez Etxabe sendagilea (eme-ikerle, ginekologo).

HILAK 25. OSTIRALA

Gaia: Jaiotza neurraketa.
Hizlari: Ramon Fernandez Etxabe sendagilea (eme-ikerle, ginekologo).

Tokia: "CLUB DE LA AMISTAD" (San Inazio kaleko 7-gnean.)
Ordua: Arratseko 8-rak.

CAJA LABORAL POPULAR

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI ONTZIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

Aurrezki kutxa onen laguntzak: — gizarte-saillean
— diruketa-saillean
— lantegi-zuzendaritza saillean

ZUK AURRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI
PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU

Laguntza ezin obeak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari ederrak eskeintzen ditugu

Gure landolak erri auetan idikiak dauzkagu:

Mondragoi
Aretxabaleta
Elorrio
Barakaldo
Ondarroa
Andoain
Plazentzi -Soraluze-
Oñati
Ormaiztegui
Beasain
Gernika

Zumarraga
Elgoibar
Markina
Bergara
Altsasua
Eibar
Tolosa
Pasai San Pedro
Errederi
Billabona
Gasteiz

Bilbo
Legazpia
Irun
Durango
Amorebieta
Azpeitia
Ernani
Zarautz
Sestao
Ordizia
Antiguo -Donostia-

Ermua
Eskoriatza
Izarra
Ondarrabia
Galtzaraborda
Lekeitio
Llodio
Recaldeberri
Agurain
San Andres
Azkoitia

Munguia
Yurre
Bermeo
Lasarte
Enenderian
Santurce
Zumaya
Donostia
Iruña
Deba
Anzuola

ELIZAREN BERRI ELIZA INSTITUZIO (II)

ESTIBALIZKO BENEDITAR BATEKIN ELKARRIZKETAN

Maiatzaren lehenak Estibaliza eraman nau. Jende dextente zen mendi tontor hartan. Bertako eliza berritu dutelakoak zirikatzen ninduen. Egiaz, gustatu zait egin duten lana.

Baina, ez nintekeen harrizko elizaren ikusmira hutsean gera. Eliza biziaren funtsezko bizigarritasuna beste nonbait aurkitu nezakeelakoan joan nintzen.

Joan den astean Taizé-ko giroaz zerbait eman nuen, Estibalizetaz eman nahi nuke oraingoan. Hartaz, Taizé-taz, urrun samarretik mintzatu nintzen; honetaz, Estibalizetaz, hurbilagoatik. Hurbilegitik? Arrisku bi nabari ditut: gauza ez-egagunaz mintzatzekoa, kasu batetan; hurbilegitik gauza batetaz mintzatzekoa, beste honetan. Eta funtsean, azken kasuan, alderakoi samar mintzatzekoa, mutur batera ala bestera jotzekoa, ikuspegi heretuegiz jardutekoa.

Kezka horiek nere baitan, idatzi dut ene idatzi hau. Kezka horiek borixatu naute gauza eta ikuspuntu asko lumaren puntan gordetze-
ra.

Halere, egun horretan Estibalizen zen zalapartaren artean, bertako fraile bati tarte bat har eza dion ene galderei erantzuteko. Estibaliztar suharra bera. Ene izkribuak jarraitzen omen ditu Z.A.n, eta hasieratik, "hire euskara zaila zaidak" esaka hasi zait, "eta erdaraz egin beharko diagu elkarriketaz hau; euk moldatu gero derizkioan gisan". Hona bada. Erderaz jardun gara. Eta neure "zulotxoan" eman dut euskaraz.

—Zenbat denbora daramak Estibalizen?

—13 urte; 1960an sartu ninduen hemen, komentuan.

—Nongoa haiz izatez?

—Gasteiztarra.

—Eta zer dagik hemen, Estibalizen?

—Soy el «a-parejador», esan dit irrifarrez (pareja-egile esan nahi zuten).

—Nolaz, bada? Ezkontzarik ba ahal duzue hemen, ala?

—Ba, bai. Urtean ehunen bat, bai.

—Nolaz etortzen duk hainbat jende honera ezkontzera?

—Ba... debozioz. Estibalizko Andra Marirenganako debozioz. Antzinako debozioa duk hori hemen. Estibalizen XVI mendean eginiko ezkontza baten dokumendua badigu.

—Eta tradizio horri eusteko, alde on eta baikorrik ikusten ahal diotue?

—Ba, bai. Ezkontza-zeremonia hutsean geldituaz gero, ez. Baina, ezkontza hori dela eta, gertuketarako aukera bikaina izaten diagu.

—Zer-nolako gertuketarako gero? Ez diat entzun Estibalizen ezkontza-kursilorik egiten duzuenik.

—Ez, kursilorik ez. Hor zehar egiten diren talde-kursilorik ez; guk bikoteak bakarka hartzen ditugu. Eta hori lan pertsonalagoa duk.

Eta ezkongaien ere gogo onez hartzen diate lan hori.

—Eta lan hori nola lotzen diotue zuen moje bizitzari?

—Ba... gure gain saildutegi bat daukagunez...

—Baina, arrazoi horri ez ahal derizkiot artifizial samar?

—Ez...

—Nolaz ez?

—Ba... jendea mila asmoz etortzen duk hona: erretiro asmoz, ikasketa asmoz...

—Eta beste zereginik?

—Bai, motel. Gasteizko euskal bataio guztiak hemen egiten ditugu.

—Nolaz hori? Ez ahal derizkiok, Gasteizko elizaren aldetik euskal nortasuna gutxiesten dela hori, edo euskaldunak marjinatzea berderen?

—Ez diat ikusten horrelakorik. Alde batetik, Gasteizko apaizek bazekitek euskaraz egin nahi dutenek non egin badutela...

—Baina, hori "patxara ederreko" jarrera zerizkiot? Hori duk errazena. Ez duk uste?

—Ez. Norbaitek Gasteizen bertan egin nahi badu hori, badik horretarako posibilitaterik.

—Ez diat uste gauza berdina denik: gauza bat duk erregela bezala egitea, eta beste bat salbuespen edo exceptio bezala egitea;

horretan lege soziologikoak kontuan hartzekoak hitzuke. Baina, gatozen harira. Ikusi dudanez, ondotoxo berriatatu duzue Estibalizko eliza hori. Ez zirudik lehengo. Nola moldatu zarete hori egiteko?

—Badakik. Estibalizko Ama Birjina Arabako zaindari edo patroia duk. Horrez gero, probintzia mailako saildutegia duk. Eta Arabako Diputazioa esku-zabal ibili duk.

—Esku-zabal? Gehiegi galdegitea ez baduk, zenbatsu kostatu duk bada...?

—Bederatziren bat miloi, uste diat.

—Gainera, probintzia mailako saildutegiak mintzatu haiz. Zertan geratzen duk, hire ustetan, Elizaren eta ordena politikoaren berezkuntza, Gotzaiek azken aldi honetan aipatu edo dutena? Nolaz lotzen dituzue biak?

—Egia esan, ez diat horretaz irizpide pertsonalik; ez ziat gehiegi pentsatu arazo horretaz.

—Bederatzi miloi kostatu dela esan duk. Ez ahal derizkiok zuen eliza horretarako gastu gehitxo dela?

—Andra Mariren saildutegiak hala eskatuaz gero, ez diat uste gehiegizko denik.

—Eta gaur zer jai ospatzen duzue bereziki?

—Ba, gaur, aldare nagusiaren sagaratzea diagu. Eta, gainera, beneditar Estibaliza etorri zirenezko 50. urtea ospatu nahi izan diagu bidebatez.

—Jende gurutzadun eta eratzundun asko ikusten diat. Zer dela eta abate horiek guztiak?

—50 urte horietan Estibalizekin zerikusi handiena izan duten beneditar elkariek gonbidatu nahi izan ditiagu jai honetara. Horrela, Silostik, Leiretik, e.a.tik etorri dituk.

—Eta datorren igandean ere zerbait baduzuela ikusi diat kartel handi horietan. Zer duzue xuxen?

—Maiatzaren 6an, Estibalizko Ama Birjina koroetu zeneko 50. urtea ospatzen diagu.

—Eta Estibalizko ba ahal duzue zerikusirik euskal arazoekin?

—Ba, bai. Uste diat, Estibalizko beneditar elkarrekin oso sensibletasuna dela euskal arazoei.

—Zertan hezur-mamitzen duk sensibletasun hori?

—Hori konkretatzea gauza zaila duk; baina, adibidez, gure arteko batek Gasteizko ikastolan nola-lakako parterik badik.

—Horretara mugatzen ahal duk zuen sensibletasun guztia; ala, beste eraginen bat ba ahal duzue Euskal Herrian?

—Bailetz uste diat. Guztien gain, jakina, Araban diagu geure zeregina; baina, Euskal Herri osoan ere bai. Alde guztietatik etortzen dituk exkursioak, ikastetxeak...

—Baina, talde horiekiko zein eragin duzue? "Bar" bat irekitzen diezuela?

—Tira, tira, motel. Ez zetoze hona denbora-pasa hutsean; ez eta jolasera bakarrik ere. Uste diat, Estibalizek baduela jende horrentzat izpiritu-esanahiren bat.

—Zer-nolako esanahia? Jainkoa izadi edo paraje eder delako zerbait, ala?

—Horiek dituk ateraldiak, motel! Hori guztia, izadi edo paraje eder eta beste, Jainkoaren errainu duk. Jainko pertsonalarenganako bide duk, ene ustez.

—Oraingo honetan, sakon samar jo diagu. Goazemak aurrera. Hori ahal duk zuen egiteko guztia?

—Adarra jotzeko gogoz etorri ahal haiz gaur? Ez ahal duk eza gutzen gure biziera, ala?

—Baina, hire ahotik jaso nahi nikek ene irakurleentzat.

—Ba, igandetan ere, jendetza handia biltzen duk hemen. Eta ez duk denbora-pasa hutsean etortzen. Bere ahotik entzuna diagu, hemengo predikatuak baduela berezitasun bat; konkretuagoa dela...

—Ez haut nekazari nahi. Beste galderarik izanen nikek; baina, hona azkena: Elizarako hartu duzuen diru-laguntzak ez ahal zaitue agintezibileren morrontzara edo eramaten?

—Bai, hein batetan, bai. Baina, bestalde, esan behar diat, ez gara ibili laguntza bila, «gure» eliza apain dezaten, arabar herriari saildutegi apain bat antolatzearen baizik.

—Oraingo hau azkena: Nere azken artikulua Zeruko Argian Taizé-taz egin nian. Hartan bizitasun bat nabari huen. Bestalde, nere elkarriketalarik Euskal Herrian antzeko zentzoren baten ametsa agertzen zian. Zer derizkiok? Estibalizek beteko ote likek zulo hori?

—Ez zegok gonbaratzerik; biak oso desberdinak dituk.

—Oo...

Egiaz, ez dago gonbaratzerik. Halere, buruak eman dit, desberdintasun aldetik gonbaraketa bat egiten ahal litzakeela. Estibalizen entzun dut Meza Nagusia. Ama Birjinaren irudia toki garai-garaian ezarria ikusi dut. Baina, burua alde batera eta bestera bihurtu, eta gurutzetik ez inon. Gero, meza ondoan, zoko batean atzeman dut: pareta ertz batean, garai batetan prozesiorako erabili ohi zen horietakoa. Probisionaltasun betean han emana. Eta haxe etorri zait burura: Ama Birjinalatziarako arriskua ez ote dagoen Estibalizen. Agian, aldea eman nahi izan dute Kristoren irudi bikain bezala; agian, amaitu gabeko berriatze-lanaren arazoa izan da. Dena den, Meztan Ama Birjinaz mintzatzeko moduak berak ere, halako gauza xeble baten inpresioa egin diat. Inolaz ere, ekumenismo kutsu gutxi irizti diot, bai batari, bai besteari. Eta esan dezadan, ekumenismoa ez dudala ipintzen, beste kristau Elizei lausengaka aritzean, kristautasunaren funtsezkoari atxikitzen baizik.

Hori izan da, funtsean, Taizé-taz eta Estibalizetaz ene baitan egin dudana kontraposizioko gonbaraketa. Agian, beste mailakorik ere eginen ahal litzateke. Utz dezadan hori beste norbaitentzat.

AMUNSA

ITZIARKO IBILALDIA

Maiatzaren 19an, urtero egin ohi den Itziarko gau ibilaldia egingo da. XXI izango da aurtengoa.

1952 urtean lehen aldiz egin zenetik, esan bezala, urtero egin ohi den ibilaldia da. Gipuzkoar gazteriak Ama Birjinarenganako jaiaraz eta otoiitzean egin ohi den ibilaldia. Hasiera Ondarretako zabalguneko edo explanadatik emango zaio arratsaldeko 8etan. Gero Igeldora igo, eta Mendizorrotz egaletik Oriola joko du martxa honek. Han halako atsedean aldi bat hartu eta berriro Zarautzik barruna Getariara iritsiko da, Urkizu hauzotik zehar Zumaira atsedean apur bat hartuaz.

Iñor min hartuta edo bagoz hemen behar duen laguntza jasoko luke. Goizeko laurak aldean aterako da Zumaiatik eta Arrua pasa ondoren Itziarra iritsiko dira. Hemen goizeko seieta meza izango dute laguntza eta grazia guztiagatik Zeruko Amari eskerrak emanaz.

Meza Santuan, Euskalerraren ezaugarrienetakoak diren dantariak, txalaparta eta txistulariak tartean izango dira, euskaldun gazteak euskaltasunez meza eskaini dutelarik. Oraindik bai baita euskal gazteria jatorrik Euskalerran.

Etxeetara itzultzeko autobusak han prestatuak egongo dira, lehenbait lehen errores ibiltariet atsedena har dezaten.

Ibilaldian zehar, hizlariak uernal dagozkien gaiak erabiliaz azterketa bat egin dezagun, gairik eskainiko dute. Tartean, aurrez grabatutako zenbait musikak ere erromesaren buru bihotzak otoiitz giroan jar daitezten lagunduko diote.

Zeruko Amari bere eskaintza adierazi ondoren Agur Jesusen Ama abestuaz ibilaldiari amaiera emango zaio, hurren urtean berriro itzultzeko asmo sendoa hartuaz.

Aurreko astean zera genion: kristau sinesmenak berezkoa duela elkarrejoera. Edozein elkarrek, berriz, organizazio moduren bat beharrezkoa du. Eliza instituzio bezala osoki arbuatzea, beraz, ez da oso bidezkoa kristautasun jator batetan. Eta bukaeran galdera hau egiten genduen: orain arte esandako guztiak bidezkotzen ahal du Elizak gaur egun duen organizazio era, instituzio era, Elizaren gaur eguneko eraketa?

2. ELIZAREN GAUR EGUNOKO ERAKETA. Ez dut uste jadanik inor harrituko denik honako hau irakurtzen baldin badu: Jesusek ez zuela inolara ere Kardenal, Gotzai, Artzapezpiku, kuria, kongregazione, Parroko edo Bikario eta koadjutore eta horrelakoetan pentsatu. Aurreko lan batetan Jexux Mari Mujikak esana du Jesusen asmoa ez zela Eliza sortzea izan. Jesusek Eliza bat sortzeko asmorik izan ez baldin bazuen, gaurko Eliza hau, bere hierarkia guztiarekin ezin berak asmatua izan. Horregatik da bidezkoa egiten dugun galdera: beharrezkoa ahal da eraketa konkretu guzti hau? Zenbateraino dago eraketa hau justifikaturik?

Punduz pundu joan gaitezten.

—Jesusek berexiki nahi izandako eraketa modu konkreturik ez dago. Sentidu hortan, beraz, Elizaren erakunde partikular guztiak dira halamoduzkoak, hau da: Elizaren erakunde partikularak ez dira nahitaezkoak, aldarorak baizik.

—Jesusen jarraitzaileek, osatutako lehen elkartetatik gaur eguneko Eliza den elkartera —organizazio edo eraketari bagagozkio— aldaketa haundiak nabari dira. Jesusen ikasleek osatutako lehen elkarrekin berak ez ziren guztiak berdin eratuak: kristau juduak eraketa modu bat hartu zuten nagusiki, S. Paulok eraikitako elkarrekin beste eraketa modu bat nabari da; bigarren gizaldian ziren kristau elkarrekin hiru eraketa modu diferente aurki ditzakegu gutxienez.

—Elizaren eraketak karguarekin zerikusi haundia du. Gure Eliza kargudunetz beretik dago. Kargu hauen elkarren arteko ordenak eta eraketak ematen dio Eliza instituzioari bere aurpegi berezia. Baina Elizaren kondairan, kristautasunaren kondairan karguaren ulermena problema bat izandu da beti. Gaur egun bertan Eliza bakoitzak karguaren ulermen ezberdin bat du: protestanteek ez dute katolikoak bezala ulertzen eta ortodoxoen ulermena ez da protestanteena bezalakoa.

—Zer da kargua, zertan datza, zer esan nahi da hitz horrekin? Hitz horrekin zerikusirik duten beste hitz batzuek aipa ditzagun, gauza argituz joan dadin: eginkizuna, ahalmena, deia. Kristau sinesmenean Jesusen dute gauza guztiak hasiera. Jesusek bazuen eginkizun bat Jainko Aitaren deia erantzutean jasotakoa. Jainko Aitagandik eginkizun hori jasotzean, eginkizun hori betetzeko ahalmena hartu zuen Jesusek. Ahalmen hori gizonei gizia —benetako bizia: salbazioa— emateko ahalmena zen. Ahalmen hori espirituzkoa zen eta ez zegoen kargu bati loturik: Jesus ez zen, esate baterako, juduen apaiz nagusia, edo erregea; ezta juduek beren erlijioan zituztenetako irakasle edo igarleetako bat ere. Jesusek gizaldi gizaldi batek besteagandik jasotzen duen kargu-moldeak hautsi egiten ditu. Jesusek ez du tradiziozko karguren bat jasotzen, Jainko Aitaren dei eta eginkizun bat baizik.

Jesusengan sinesten dutenak aske, gizon aske eta espirituzko bihurtzen dira, gizon berri. Hauek osatzen duten elkarrekin ez dago kargurik. Garrantzia, apostoluek dute, Jesusen piztueraren lekuko direlako. Baina garrantzi hori apostoluekin berekin bukatzen da. Gainontzean Jainkoagandik hartutako doai bereziren bat zuten gizonak bakarrik zeuden. Baina hauek ez zuten kargurik, Jainkoaren doai hoiek ez zuten kargurik osatzen, batengandik bestearengana transmititu litekean kargurik alegia.

—Lehen elkarrekin beraz, batez ere S. Paulok osatutakoak, kanpotik ezarritako ordunurik gabekoak ziren, eratu gabeak sentidu hortan, askeak, Jesukristogan lortutako askatasunean.

—Urteak igaro ala eta kristau sinesmenean Jesusek lortutako askatasuna ez baina askatasun horren iturri den Hitz eta hitz honen belunaldietan zehar zintzo gorde beharra garrantzizko bihurtu zirenean, orduan sortu ziren transmititu ahalako karguak. Kargu hoiek tokian tokiko itxura hartu zuten; elkarre batzuetan judu elkarrekin eraketen oinarriturik, bestetan berriz elkarre kristau-paganoetako tradizioetan oinarriturik (gekartar kulturaren influentziapekoak). Horrela eraketa modelo ezberdiak aurki ditzakegu Erroman, Antiokian (Sirian) eta Asia Txikiako elkarrekin.

Zertara dator guzti hau? Artikuluaren hasieran hau zen gure arazoa: Elizaren eratu beharra eta behar hontatik sortu den instituzio konkretu hau. Arazo honi buruz hau esan daiteke: Elizaren eratu beharra Jesusen (eta Apostoluen) ahalmenean eta elkarre-gizarte izatean du bere justifikazioa. Jesusek ez zigun eratze horren modelorik utzi, ezta gutxiago ere. Lehen garaletan kristau elkarrekin ez zuten eraketa haundirik ezagutu. Eraketa beharrezkoa bihurtuz joan zen neurrian modelo bat baino gehiago sortu zen. Modelo hoietan kultur-influentzi desberdiak nabari dira. Modelo hoiek kondairan zehar batzen eta itxura hartzen joan dira, baina kondairaren emari dira neurri haundi batetan. Hala ere, kristautasunaren kondairan modelo bat baino gehiago izan da beti onartua. Eliza katolikoak gaur egun duen eraketa nahiko berandu lortu zuen bere osotasunean. Eliza katolikoaren gaur eguneko eraketa ez da nahitanahiezkoa. Funtsean garrantzia duena Jesusen salbazio ahalmena eta eginkizuna da. Edozein eraketak ahalmen eta eginkizun horren zerbizutan egon behar du, garai eta kultur bakoitzean eginkizun hori ahalik eta ondoen bete aza dadin. Karguak, eraketak ez du salbazioa ito behar, zerbizatu baizik, eta horretarako eraketa aldatu egin behar bada, ez dago ezerren eragozpenik.

Horixe da gaur esan nahi nuena. Hurrengoan Eliza katolikoa bere eraketaren osotasunera noiz, nola eta osatze hori zein izpirituan burutu zuten azaletzen saiatuko naiz, laburki bada ere.

JOSEBA ARREGI

OHARRA: Gaurko gai honi buruz liburu klasiko bat bada, «Kirchliches Amt und geistliche Vollmacht in den ersten drei Jahrhunderten», Hans Freiherr von Campenhausen, Tübingen, 1963, 2 ediz. Ez dakit gaztelaniaz badagoen.

Euskal Antzerkia Deustuko Unibertsitatean

Maiatzaren 19-an, larunbatez, Donostiako XARIBARI teatro taldeak Pilar Enciso eta Lauro Olmoren Batzar Nagusia izeneko obra eskeiniko digute, Deustuko Unibertsitatean.

Hasiera arratsaldeko 7,30-etan emango zaio Unibertsitateko Paraninfoan. Ekintza hau Euskal Kultur Mintegiari zor zaio.

ATEATE OPARIAK

GAI TA IRUDI POLITENAK

Victor Pradera, 2
(Esquina Zubieta)

DONOSTI

NEKAZARITZA AN ETA EMEN

DINAMARKAKO NEKAZARIAK ETA BEHIAK

Nafarroako zenbait ganaduzale Dinamarkan izanak dira behi billa. Badira urte batzuk Euskal Errira behi «danesak» iristen asi ziralda. Lehenengo Gurelesak ekarri zituen, noski, gorriak eta pintoak.

Gorri aietatik, ez dut uste, onezkero asko geratuko denik, etorriak zahartuak behar dute eta arrazari segitzeko, ez da izan, ez erreztasunik ez gogo aundirik. Alere Nafarroako Murgindutetan, behintzat, badira oraindik.

Zuri-beltzekin ez da ori gertatu. Gero eta gehiago nahi ditu baserritarrak; batipat, arrazari begiratu, bigantxak etxean azi, eta ikullua aunditzen eta obetzen ari direnak.

Gipuzkoa eta Nafarroako zenbait baserri-elkartek, behar zituzten behi guztiak, Dinamarkatik ekarri zituzten eta segitutik aien umeak aurrerako uzten asi ziren. Apenas gaur damurik daukaten.

Gaiñera Nafarroako diputazioak badauzka zezen danesak eta ango ganaduzaleek, aukeran daukate azia, etxeko behiak Dinamarkako arrazako zezenaren aziarekin ernaltzeko.

Pinto danes auk, etxean dauzkatenak diotenez, esne behi onak dira; gaiñera ganadu gogorra da eta jale ona. Ez du gutxi esan nahi.

Badute beste alde on bat ere, Gipuzkoan oso kontuan eukitzen dana: aragitarako ere onak izatea.

Baserritar askok behi pintoari ere txarolesaren azia jartzen dio, aragitarako txahal obeak izatearren. Txaroles pururik gutxi ikusiko duzu Gipuzkoan; baiña emengo mataderietan erdi-txaroles dan zekorra franko iltzen da. Orra ba: danesak dauzkan baserritar bati entzun nionez, oiek bezain onak dira zekorretarako danes pinto puruak.

Urrixa jaiotzen bada aurrerako utzi, idixkoa bada berriz ar ditzala erraldeak. Ori da jokabidea. Baiña ori ez dago egiterik esne behi pintoa txarolesarekin estalita. Ume arek, urrixa bada, aurrerako ez du batere balio. Pinto utsa berriz, ez dago 60 erraldeko zekorra azitzerik.

Alere, aurrerako bigantxak etxean izateagatik, esne behi onak merezi du holandesaren azia jartzea. Kanpotik ere behia, pagatuta ekartzen da.

Nola iritxi dira Dinamarkako baserritarrak olako behiak izatera? eta ez bat edo bi, ugari baizik; etxerako aña ezezik kanpora saltzeko ere badituzte eta.

Erantzuna, esaten errazago da egiten baiña: 1895 garren urtean sortu zuten kontrola eramateko daukaten etxea. Onak esan nahi du, badaramazkitela 100 bat urte, behi obeak sortzeko ahalegiñak jotzen.

Gaur Dinamarkan diren behien erdiak baiña gehiago kontrolpean daukate.

Eskolan propio ortarakoxe prestatutako 500 bat gizon dira kontrolatzailleak. Bakoitzak 1.500 behi dauzka bere kontrolpean, 70 bat baserrietan sakabanatuak eta urtean 13 bider aztertzen du behi bakoitza. Zenbat esne duen, esne orrek zer loditasun daukan, zer janari ematen zaion, eta abar, zehatz ikusi eta apuntatuko du.

Kontrol onen gastuak baserritarren bizkar dijoaz eta behi bakoitzeko 400 bat peza urtean kostatzen zaio.

Etxe ortan badaukate kontrolpean dauden behi guztien fitxak eta datoak, I.B.M. konputadorekin lan egiten dute, eta jakiña, ezin naziotik kanpora saldu, kontrolik gabeko behirik, ez bigarik, ez txahalik.

Dinamarka ez da lurralde zabala, 4 milloi bizilagun ditu. Oietatik % 12 ari dira nekazaritzan, baiña % 12 oiek badute abillidadea: nazio guztian behar dan iru alako janari sortzen dute.

Ia 100 urte daramazkite Dinamarkako nekazariak, bere jeneroa naziotik kanpora saltzen, eta orrexegatik, saiatu dira onenbeste, gauzak ondo egiten. Gaur Dinamarkak kanpora saltzen duen erdia, janariak dira.

Beste alderdi bat: baserritar bakoitza dozerdi bat kooperatibatan sartua dago, zenbat zerbitzu behar, ainbestetan. Erosi eta saldu, dena kooperatiben bitartez egiten dute, baiña kooperatiba bakoitzak lan bat bakarria egiten du.

Esate baterako: esnea saltzeko kooperatiba bat daukate, aragia saltzeko bestea, abonoak edo aziak erosteko bestea, eta orrela.

Orra Dinamarkako nekazariak nola dabilzan. Beti dator ondo kanpoko berri jakitea etxean egin ahal baledi ere.

Udaberri ortan bertan, Nafarroako aurrezki kutxak bidaliak ditu bi ondezkarari ara, gero emengo ganaduzaleei laguntzeko asmoz, eta Tudelako Santa Ana kooperatibara laster etorriko dira 70 behi emendik joan zirenak an bertan aukeratuak.

EGUZKILOREA ETA SOJA

Eguzkiloa eta soja guretzat pentsuak dira eta buruhauste franko ematen diguten pentsuak gainera, gutxi eta garesti iristen zaizkigu. Gehienentzat, ordea, olio iturriak dira, ganaduaren pentsutarako erabiltzen dana, olio kenduta gero gelditzen dan patsa baita.

Joan dan urte ortan, Espainiak 10.566 milioen balioa erosi zuen kanpotik oliotan. Sojarena bakarrik, jo-ta-ke egin baitzuten propaganda, 16 milloi kilo ilean gas-tatu ziran, aurreko urtean, 5 milloi bakarrik, gastatu baziran ere. Baiña auxa da xelebrenea: alde batetik nekazariak eguzkiloa eriteko laguntzak eskeitzen jardun zutela, eta bestetik soja-olioa erosten kanpotik. Ez, ordea, eguzkiloarearen olio eskas zalako, sobratu egin zan eta.

Eguzkiloa, Espainian erraz eta ondo etortzen dana, aurreko urtean baiña 15.000 Ha. gutxiago erein ziran; saltzeko garaian, 12.000 tonelada kanpotik ekarriak azaldu ziran eta salmenta gelditu. Orra 25.000 tonelada bertakoak sobre geratu.

Zertarako kanpotik soja-olioa ekartzen ari, etxean eguzkiloareana nahikoa dagoelarik eta behar baltz gehiago sortu ditekalarik? Nork daki!!! Ez da, ikusten denez, aragiaren kontua bakarrik.

Tierra de Campos aldean eguzkiloari zumoa kentzeko fabrika bat egitera doaz, 400 tonelada egunean eioko ditu. "Errota" orri dezaken lan guztia egiñarazteko 60.000-80.000 ha. landare beharko lirake, baiña oraingo 15.000 ha. koak joz asiko da.

Fabrika ori 980 milloi kostako da ta 972 pertsonari lana emango die. Irteten dan oliotik % 85 naziotatik kanpora salduko omen da.

ARDIAK ETA ARKUMEAK

Aurtengo pazkoetan arkumea jateko egokiera izan baduzu, on dizona. Ez baduzu, ez ikaratu. Urrengoan izango da zuretzat ere, dirudenez, erruz ugaltzen ari dirata.

Ona zer egin duen Francisco Vicente Salamankako artzaiak.

Bereizi zituen 100 ardi, urtean bi umaldi eginarazteko asmotan, eta eman zizkien "pastillak". Ondorioak, ardiek umeak egin dituztenean azaldu dira eta begien bistan daude ikusi nahi dituen guztientzat.

Ardi batek 4 ume dauzka; lauek iruna, 12; ogeitamarrek bina, 60; irurogeitabatek bana, 61; danera 100 ardik 137 arkume.

Esan behar da gaiñera, bi ardik bosna ume egin zituztela, eta seiek launa, baiña batzuk jaio berritan il egin zirela eta lau antzu atera.

Pozik dago gizona galtzetan kabitu eziñik. Izan ere orain arte 100 ardik 90 arkume egitea, umaldi bikaiña jotzen zuen eta oraingoan 137 egin dizkiote.

Baiña ez da ori bakarrik, bigarren umaldian beste oinbestetsu egingo dizkioten esperantza baitu. Urtean 274 arkume lirake, au da, lehen baiña 184 gehiago. Bada zerbait.

Ez, ordea, guztia. Arkumeok iru illabetetan 30na kilo egin ditezke ala gobernatu ezkeru pentsu eta abar; lehen berriz, 18na kilo egiten zitzaizkion ozta-ozta.

Aragi pilla galantaren aldea dago. Jan zugun ba arkume erreka kupida gabe. Salamankako kontuak urrutikoak direla iruditzen bazazu, "urrutiko intxaurrak amalau" eta emengo artzaiak ez dutela orrelakorik egiten, itxogin pixka bat.

Gure arteko artzaiak esnetara jarriak daude asko. Behean, erri inguruan dabilzan bitartean, badira litroko 6 edo 7 durotan saltzen dutenak esnea, "mamia" gatzatua egiteko. Orain mendira igoztean asiko dira gazta egiten. Zau-de pixka bat. Esnea utzi eta arkumetara jartzea kontua duela oharitzen direnean, ikusiko duzu.

GERO ETA PLASTIKO GEHIAGO

Gaur ia gauza guztiak plastikoz egin ditezkeela dirudi. Alere urrengo lau urtetan bi alakotu egingo omen da plastikoa produzioa eta iru alako gauza gehiagotarako erabiliko. 1980garren urterako aitzai-ru ainbat plastikoko sortuko da.

Nekazaritzari dagokionez ia 10.000 Ha. lur badaude Espainian plastikopean. 1.900 Ha. berotegi; 3.500 tunelak; eta beste 4.500 luraren mugan plastikoa ezarrita daudenak.

Munduan laugarren omen da Espainia nekazaritzarako plastikoa erabiltzen. Barazkietan jeneroa azkarrago ekartzeko erabili ohi da gehienbat. Japon da plastikopean lanik gehiena egiten duena, baditu 60.000 ha. lur eta gehiago onela jarriak.

ARDO KONTUAK

Iñoiz Errioxa aldera joaten zereanean edan ardoa; ona izan behar du. Andaluziako ardo etxerik sonatuenak Errioxan bodegak erosi dituzte: Domecq etxeak "Bodegas Palacios" erosi du eta Jerezko beste etxe batek "Paternina".

Gero Andaluziako ardorik onena edaten ari zeralakoan eta... Errioxako mahatsarekin egiña. Oraindik orain, neuri gertatu zait Errezillen: afaltzera joan eta botillak jartzen zuenez "etxeko ardoa" atera zituen.

Nik, arrituta, galdetu nion neskatxari.

Adizu, Errezillen non dituzue ba mahastiak?

Joan dan urte ortan Espainiak 26'5 milloi litro ardo sartu ditu

Iparrameriketara, alere Frantziara gehiago 37'8 milloi litro.

Denak ardo onak, markakoak eta non enbotellatu diran jartzen dutela, Errezilloak bezalaxe.

NAFARRAK DIRUTAN?

Orain bost urte larogei milloi zeuzkaten Nafarroako "Caja Rural de Ahorros" delakoan sartuta. Igaz larehun milloitar iritxi dira. Urteko batzarra egitean ala azaldu da.

ARAGIA

Espainiak kanpotik aragia ekartzen duela gehiegi ere badakigu. Igazko urte ortan aurrekoan baiña 7.157 milloi peza gehiago gastatu dira kanpoko aragia pagatzen, aduanatara zuzendaritzak adierazi duenez.

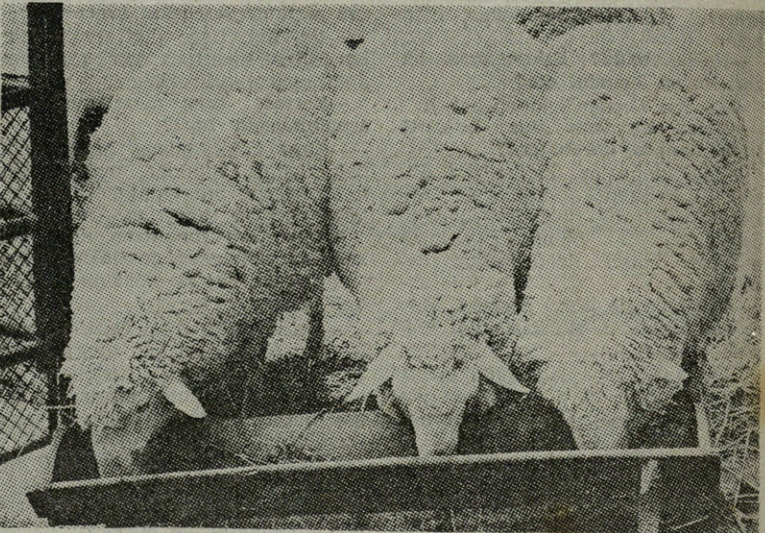
Aragia eskas dagoela aditzen aspertuta gaude, baiña, oraintxe ere, gure zekorrek ezin saldu. Arakiñak ez dituzte il nahi, jendeak ez duela aragirik erosten diote. Zer gertatzen da? Nork daki!!!

ZALDIA MAGALEAN

Munduko zaldirik txikiena Kaliforniako ori omen da. Zortzi bat kilo pixuan eta 45 cm. alturan, ez da iristen metroordira.

Mister Ely zaldi txikiak "aztera" dedikatzen da, ahal dituen txikiak.

Madriden ere Felix Perez albaterrak baditu azi gabe geldiarazitako moxaiak. Jan gutxi behar dute, otxanak, esaneakoak eta leialak dira. Txakur bat bezalaxe etxean eukitzeko eta neska zaharrei konpañia egiteko, oso onak omen dira.

Arkumeok iru illabetetan 30na kilo egin ditezke

Zaldia magalean